SINT LUCAS TIJDSCHRIFT

1968 Nr

INHOUD :

Editoriaal

Dit nummer wordt gewijd aan de algemene vergadering van de vereniging Sint Lucas.

In de verschillende gilden van het verbond werden tijdens het afgelopen jaar o.a. volgende onderwerpen behandeld : « Wat betekent '' geloven in God ,, in een geseculariseerde wereld », « de verwezenlijking van het Triniteitsmysterie in het dagelijks leven van de mens », « geloofsprofiel van de universitaire jeugd », « het geweten », « moraal en evangelie », « de melaatsheid in Indonesië », en, « voorhuwelijksbetrekkingen ».

Na de afkondiging van « Humanae Vitae » en de « verklaring van het belgisch episcopaat » zullen de gilden hun werking doorzetten in postconciliaire geest en deze werking speciaal in verband brengen met de encycliek. De voordracht van Dr. Louis LIBBRECHT diene hierbij als een werkdocument.

Gerard VANDENBERGHE.

Jaarverslag

Notulen van de algemene vergadering 1968.

Belgische geneesherenvereniging Sint Lucas

Gent, 13 oktober 1968.

1. Bij afwezigheid van de algemene voorzitter, Dr. de GHELDERE, opent Dr. Louis LIBBRECHT, ondervoorzitter van de vereniging en voorzitter van het verbond, de vergadering om 11 u.
   Dr. R. DAMBRAIN geeft verslag van de vergadering van de « Association », Dr. G. VANDENBERGHE doet dit over de vergadering van het « Verbond ».

2. Wegens afwezigheid van Dr. KIVITS, secretaris generaal, brengt de adj. secretaris generaal, Dr. M. THULLIEZ zijn verslag.

3. Pennigmeester Dr. M. THULLIEZ geeft het verloop van de schatkist.

4. De dienstdoende voorzitter, Dr. LIBBRECHT, houdt vervolgens zijn toespraak over de « encycliek Humanae Vitae en de katholieke geneesheren ».

5. In aanwezigheid van Zijne Excellentie Monseigneur VAN PETEGHEM, bisschop van Gent, handelt **Kan. Jan de BEUL** over : « Zin en betekenis van de geneeskundige St. Lucas kring ».

x

x x

Het verbond

Dr. Gerard VANDENBERGHE, secretaris van het verbond.

DE GILDEN.

Uit de jaarvergadering van het verbond bleek dat alle gilden een regelmatige en interessante werking hadden te oordelen o.a. uit de verslagen van de gilden : Aalst, Brugge, Gent, St. Niklaas en Turnhout.

Sommige gilden stellen hun vergaderingen ook voor anderen open. Zo maken apothekers en tandartsen deel uit van de gilde St. Niklaas. Te Aalst worden priesters — verbonden aan zielzorg — uitgenodigd.

De gilde van Turnhout is van dergelijke formules teruggekomen. Zij heeft bij het behandelen van het probleem « voorhuwelijksbetrekkingen » de geneesheren naar hun ouderdom ingedeeld in twee groepen : oudere en jongere dan 40. Het was daarbij opvallend hoe de jongere generatie sommige problemen anders ziet dan de oudere zonder daarom tot vergaand libertinisme over te gaan.

TIJDSCHRIFT.

Hulde werd gebracht aan de hoofdredacteur Dr. Hugo JANSSENS, die gedurende vijf jaar het vaandel hooghield en instond voor zeer interessante overnamen uit het R.K. Artsenblad-Nederland.

Ten einde weerklank te geven aan gelijkaardige onderwerpen vanuit het vlaams milieu met zijn eigen problemen en situatietoestanden, én, aan de werking van de verschillende gilden werd de redactieraad uitgebreid met Dr. De VRIEZE, E.P. De MEYER en Dr. VANDENBERGHE.

PROGRAMMATIE.

De gilde van Turnhout voorziet een bespreking met een niet-katholiek.

Op 8 maar 1969 belegt het verbond een algemene vergadering te Gent.

x

x x

Verslag

Dr. M. THULLIEZ, adj. secretaris-generaal.

De afwezigheid van onze algemene sekretaris Dr. M. KIVITS, brengt mede dat de taak, het verslag van het afgelopen jaar op te maken, te beurt valt aan het jongst lid van onze raad van beheer.
tevens enkele therapeutische suggesties naar voor.
Een jaar geleden, te Mons, stelde Dr. KIVITS een diagnose : onze vereniging lijdt aan chronisch gebrek aan jong bloed ; hij bracht
Willen wij oprecht zijn, dan moeten we bekennen dat, buiten enkele sporadische maatregelen, de toestand weinig verbeterd is.
Welke is de etiologie van dat gemis aan aantrekkingskracht van St Lukas op de jongeren ?

Ik heb veel nagedacht over dit probleem, en U zult het jongste lid van de Raad van Beheer wel toelaten enkele beschouwingen in verband met dit probleem naar voor te brengen.

Wanneer een jongere ons vraagt : « Wat is St-Lukas eigenlijk ? », zullen we hem aantwoorden, zoals Professor VAN GEHUCHTEN zo goed deed : « Het is de gemeenschap van katholieke geneesheren, getuigen van Christus, die trachten hun geestelijk leven te verdiepen

en hun beroep christelijk uit te leven ». Waarop onze jongere zou kunnen antwoorden : « Er is niets dat me belet dit te doen zonder lid te zijn van een vereniging ». In andere woorden, die jongere zal ons misschien brutaal, antwoorden : Mooie theorie, maar, in de praktijk, wat is St-Lukas ? »

En, wezenlijk, wat vertegenwoordigt St-Lukas praktisch voor U en mij

— een goed tijdschrift. Maar goede tijdschriften hebben we zoveel we willen.
— min of meer regelmatige vergaderingen met dikwijls een zeer interessante spreker.
— een jaarlijke bijeenkomst zoals die van vandaag.

Het is al niet zo mis, zult U me zeggen. Maar, en hier raak ik de grond van het probleem, het is wel erg passief en de enige aktieve daad van de meeste leden is het storten van de bijdrage.
Waarom de jongeren — en minder jongeren — geen aktiviteiten voorstellen waaraan ze zouden kunnen en willen deelnemen ?
Waarom, bijvoorbeeld, de vergaderingen niet vervangen door debatten waaraan jong en oud kan deelnemen, zoals dat hier te Gent merkwaardig gebeurde betreffende de zin van het confessioneel onderwijs ?

Waarom geen debat, waar iedereen vrijuit kan spreken, zelfs indien de ruiten trillen, over de pauselijke encycliek ? Er zou keihard gediskusieerd worden : des te beter.

Andere onderwerpen, over dewelke jongeren zeker graag hun mening, zij het dan ook hevig, zouden te kennen geven : de geneesheer en de fiskus, de harttransplantaties, enz...

Ander voorstel, uitstekend maar ten achter gebleven qua uitvoering : het peterschap door de verschillende gilden van konfraters vertrokken naar de ontwikkelingslanden-niet enkel door financiële steun-want op dit terrein kunnen de jogeren nog geen belangrijke rol spelen -maar een volledige en reële opname op praktisch gebied . briefwisseling, opzenden van geneesmiddelen, logies tijdens verlofperioden, onthaal bij de definitieve terugkeer met herklasseringshulp. Het is te gemakkelijk te zeggen dat jonge geneesheren ideaal missen en zich niet meer kunnen geven ; het is onze taak hen de gelegenheid te schenken om hun status van christelijke geneesheer intenser te beleven ; indien we wachten tot ze spontaan tot ons komen, zullen zij dit niet doen.

Dit brengt ons tot een kapitaal aspekt van het jongerenprobleem : het kontakt met onze jongere kollega's. Kosteloze abonnementen, uitnodigingen en omzendbrieven zijn goede maar ontoereikende maatregelen. Weet U dat er, op de 150 geneesheren van mijn promotie - — Juli 1963 — slechts vijf, lid zijn van St-Lukas ? Dit schijnt overweldigend, maar het IS zo.

Initiatieven zoals stages voor studenten bij omnipractici zijn uitstekend maar zouden op grote schaal en systematisch moeten doorgevoerd worden.

Het belangrijkste is, denk ik, het personnlijk onthaal : wij moeten absoluut de jongere kollega's persoonlijk, man per man zou ik bijna durven zeggen, opspeuren en ze halen waar ze zijn om ze aan te sporen ons te volgen. En wanneer ze dan een eerste schuchtere stap in onze richting doen, moeten wij absoluut vermijden dat ze de indruk krijgen dat St-Lukas een gesloten kring is, en ze dadelijk AKTIEF inschakelen in het leven van onze vergadering.

Dit alles vraagt veel tijd en moeite, maar wij moeten het er voor over hebben.

« Quand la jeunesse se refroidit, le monde entier claque des dents » zei G. Bernanos. In geen geval mogen wij onze St-Lukasvereniging een fatale verkoudheid laten oplopen.

St-Lukas zal zijn wat de jongeren ervan zullen maken of zal ten onder gaan. Dit is de harde maar akute werkelijkheid.

x
x x

Verslag van de penningmeester

Dr. M. THULLIEZ.

De financiële toestand van onze vereniging is gezond :
— inkomsten : 459.693 fr.
— uitgaven : 336.913 fr.

Wij hebben een boni van 112.780 fr.

Wanneer alles goed gaat, valt er weinig te zeggen. Daarom wil ik niet langer uitweiden over de financiële toestand.

x
x x

« De encyclieck " humanae vitae "

en de Katholieke Geneesheren. »

door Dokter Louis LIBBRECHT.

Waarde Collega's,

Het is niet de tijd en de plaats om een diepgaande analyse te maken van de inhoud van de encycliek HUMANAE VITAE van paus Paulus VI verschenen op 25 juli 1968.

Wij achten het echter onze plicht om ter gelegenheid van onze algemene vergadering enkele beschouwingen te wijden aan deze uiterst belangrijke publikatie van het opperste magisterium van de R. K. KERK.

Bijzonder willen we drie punten belichten die naar onze mening de aandacht vragen van de geneesheren in het algemeen en van de katholieke geneesheren in het bijzonder.

1. De hoofdbekommernis van de Paus is geweest een « pleidooi te houden voor het leven dat een gave Gods is, de roem van de familie, de kracht van het volk » zoals hij zelf verklaard heeft in zijn toespraak tot de bisschoppen conferentie van Latijns Amerika op 24 augustus 1968.

2. De uiteindelijke verantwoordelijkheid in zake het nastreven van een verantwoord ouderschap ligt bij de erchparen zelf ; de geneesheren zullen in vele gevallen als deskundigen geraadpleegd worden.

3. De tussenkomst der geneesheren laat zich gelden op twee verschillende momenten van de besluitvorming inzake verantwoord ouderschap :

   a) het stellen van een medische indicatie tot tijdelijk of definitief afzien van zwangerschap en ouderschap ;

   b) de voorlichting van de echtgeneten omtrent de mogelijkheden om het vooropgestelde doel te bereiken.

I.

Traditiegetrouw hebben de eerste woorden van een pauselijke encycliek een grote betekenis ; Zij geven gewoonlijk de hoofdgedachte weer van de tekst die zij inleiden.

Het is daarom niet zonder belang de initiale woorden van de encycliek van Paus Paulus VI met nadruk te onderlijnen ; zij geven duidelijk weer dat het onderwerp van het pauselijk dokument veel breder opgevat is dan b.v. CASTI CONNUBII van Paus Pius XI over het christelijk huwelijk.

De eerste zinsnede van de encycliek kan als een waar « leitmotiv » gelden dat heel het pauselijk dokument beheerst : « De zeer zware verplichting om het menselijk leven over te dragen, die de echtgenoten tot vrije en verantwoordelijke medewerkers van de Goddelijke Schepper maakt, is voor hen steeds een bron van grote vreugde geweest, ook al bracht zij soms heel wat moeilijkheden en verdriet mede ».

Hiermede wordt ondubbelzinnig dat het verwekken van nieuw menselijk leven de exclusieve opdracht is van de echtgenoten ; dat deze laatsten deze taak in vrijheid en verantwoordelijkheid moeten uitoefenen ; dat het ouderschap een bron van grote vreugde is maar tevens een bron van moeilijkheden.

Geen enkele sociale groep is beter geplaatst dan de geneesheren om de diepe betekenis van deze bevestiging van de voorwaarden waarin het menselijk leven tot ontstaan en ontwikkeling moet komen, te begrijpen en de waarderen.

Het is immers de taak van de geneesheren het menselijk leven vanaf zijn allereest ontstaan tot op het allerlaatste ogenblik te begeleiden, in stand te houden en te bevorderen door bestrijding van ziekte en het afweren van het doodsgevaar.

De medische deontologie legt aan alle geneesheren de zware plicht op in dit opzicht te doen al wat in hun macht ligt.

De ontwikkeling van de biologische en medische wetenschap laat voorzien dat in de toekomst de verantwoordelijkheid der medici op het domein van het ontstaanzelf van het leven buitengewoon groot zal worden.

De ontwikkeling in het bizonder van de eugenetica zal problemen doen rijzen waarbij de huidige betwistingen inzake geboorteregeling in het niet zullen verzinken. De geneesheren moeten de eersten zijn om de uitzonderlijke draagwijdte van de principiële stellingname van de paus inzake het overdragen van het menselijk leven te begrijpen en te waarderen.

Een ongenuanceerde principiële instemming met het willekeurig toepassen van de anticonceptie in het huwelijk zou de weg kunnen openen naar een niet-verantwoorde vlucht voor de zware plicht het leven over te dragen, plicht die de echtgenoten vrijwillig op zich genomen hebben.

Meer algemeen gezien zou een dergelijke principiële instemming vanwege het hoogste zedelijk gezag op aarde, een niet te voorziene weerslag kunnen hebben op de zedelijke gedraging van ontelbaren die geneigd zouden kunnen zijn de geslachtsgemeenschap buiten de in het huwelijk geïnstitutionaliseerde liefdesgemeenschap tussen man en vrouw te plaatsen, mede dank zij de mogelijkheden die de anticonceptie biedt om op veilige wijze het ontstaan van nieuw menselijk leven uit te sluiten.

Dergelijke handelswijze is in strijd met wezenlijke menselijke dimensie van de exclusieve levens-en liefdesgemeenschap tussen echtgenoten, die de noodzakelijke voorwaarde is voor de volledige menselijke ontplooing van de echtgenoten afzonderlijk, voor het realiseren van het gezinsleven als liefdesgemeeschap tussen man en vrouw, voor de harmonische ontwikkeling van de kinderen die in deze gemeenschap zullen verwekt, gevoed en opgevoed worden tot schoonmenselijke, volwassene, rijpe vruchten van de liefde hunner ouders.

Tenslotte dient onderlijnd te worden dat het gewettigd verzet tegen maatregelen van de wetgevende machten die er toe zouden besluiten — op grond van welke indicatie ook — op dwingende wijze anticonceptionele technieken op de bevolking toe te passen, totaal zou ondermijnd worden.

De bekommernis die de paus betoond heeft voor de toekomst en het welzijn van geheel de mensheid getuigt voor zijn diepe verantwoordelijkheidszin als behoeder van de essentiële waarden die moeten beveiligd worden opdat de mens — gezien in het licht van een globale visie — de taak zou kunnen vervullen waartoe hij geroepen is en die « niet slechts aards en natuurlijk, maar tegelijk bovennatuurlijk en eeuwig is » volgens de eigen woorden van de paus.

II.

« De zeer zware verplichting om het menselijk leven over te dragen, die de echtgenoten tot vrije en verantwoordelijke medewerkers van de Goddelijke Schepper maakt » : dit is de zinsnede waarmede de encycliek van Paus Paulus VI betreffende de geboorteregeling aanvangt.

Wij zouden willen de nadruk leggen op twee woorden van de authentieke tekst van de encycliek : « vrije » en « verantwoordelijke ».

De vrijheid welke hier bedoeld wordt heeft betrekking op twee momenten van de menselijke activiteit :

1. de vrije wil van de echtgenoten op het ogenblik dat zij het besluit genomen hebben zich voor het leven te verenigen in het huwelijk ; wij hebben reeds hoger hierop gewezen.
2. de menselijke vrijheid in het kader van het huwelijk.

Wij zouden ons samen met U enkele ogenblikken willen bezinnen over de vrijheid die niet slechts beslissend is voor de wijze waarop de wederkerige echtelijke liefde zal beleefd worden maar tevens van het ouderschap dat aanvaard zal worden als een vrij gewild gevolg van de vrijwillige voltrokken lichamelijke éénwording.

Dit vrijwillig aanvaardde ouderschap verwezenlijkt juist de verantwoorde wil van de ouders mede te werken aan het werk van de Goddelijke Shepper.

Het uiteindelijk oordeel over de wenselijkheid een nieuw menselijk leven te verwekken, behoort in laatste instantie aan de ouders toe, die zich voor God hierover moeten uitspreken.
Bij het nemen van een beslissing ter zake dient noodzakelijker wijze rekening gehouden te worden met de gegevens van het probleem.
In het licht van de recente ontwikkeling van de menselijke wetenschappen enerzijds en van de biologische wetenschappen anderzijds moet betracht worden de beleving van de echtelijke liefde in harmonie te brengen met de eisen van het verantwoord ouderschap.

Echt-menselijke huwelijksliefde en gerichtheid op vruchtbaarheid zijn immers twee inafscheidbare komponenten van het christelijk huwelijk.

De volledige éénwording der echtgenoten streeft immers naar een waarlijk menselijke vruchtbaarheid, dit wil zeggen een vruchtbaarheid die een personalistisch karakter draagt. Zij houdt dus rekening met alle hierbij betrokken elementen op psychologisch, ekonomisch, medisch, demografisch, sociaal vlak. (verklaring van het belgisch episcopaat).

De mens van de XXe eeuw bevindt zich in een steeds meer gecompliceerde situatie op alle domeinen van de menselijke activiteit, zo ook op het domein van de huwelijksmoraal.

De complexiteit van de omstandigheden waarin wij moeten handelen brengt logischerwijze de vaststelling mede van de relatie die tussen de verschillende samenstellende elementen bestaat. Men dient dus te trachten in de beleefde realiteit het onderscheid te maken tussen de dwingende elementen en de factoren die door de menselijke tussenkomst kunnen beinvloed worden.

Op de beoordeling van de globale situatie waarvoor de mens geplaatst wordt dient de vastlegging te volgen van het beoorgde doel : in onderhavig geval de verzoening van de eisen der echtelijke liefde met de eisen van het verantwoord ouderschap.

Tenslotte dienen de middelen onder ogen genomen te worden die kunnen aangewend worden om het gestelde doel te bereiken.

Het moge hier onderlijnd worden dat elke menselijke beslissing steeds een risico met zich brengt onafscheidbaar verbonden met de onvolmaaktheid van onze kennis en de zwakheid van onze wil.

Met betrekking tot ons onderwerp zullen de christelijke echtgenoten die wensen een waarlijk menselijke beslissing te nemen in zake verantwoord ouderschap, de verschillende elementen dienen te beschouwen die de complexe situatie bepalen waarin zij zich bevinden.

Hun persoonlijk geweten dient de algemene normen op te volgen, die de mens in zijn eigen menselijke existentie ontdekt en waarover de kristen het hoger licht aanvaardt dat de kerkelijke leer hem aanbrengt bij het verklaren van de openbaring. (verklaring van het belgisch episcopaat).

Eén der oorzaken van de bizondere situatie waarin de moderne mens zich bevindt op het domein van de huwelijksmoraal dient gezocht te worden in de verbazingwekkende vooruitgang van de wetenschap en de techniek.

De keuze der middelen, die toelaten het beoogde doel te bereiken, dit is de regeling der geboorten, is zo uitgebreid geworden dat zelfs op dit beperkt gebied men bij de te nemen beslissing dient rekening te houden met verschillende aspekten : werkzaamheid, weiligheid, schadelijkheid, invloed op het psychisme en dergelijke meer.

Wat betreft de keuze der middelen dienen wij rekening te houden enerzijds met de principiële stelligname van de paus in de tekst van de encycliek en anderzijds met de verklaringen van het episcopaat in zake de leerstellige draagkracht van deze laatste.

De belgische bisschoppen verklaren dat de afkeuring van bepaalde metodes van geboortenregeling het katholieke geweten een gedrachtslijn voorhoudt waarvan niemand het uiteraard verplichtend karakter kan ontkennen.

In toepassing van een leerstelling die onder meer teruggevonden wordt in de conciliaire verklaringen over de godsdienstvrijheid en bij St. Thomas van Aquino verklaren onze bisschoppen verder :

« Indien echter iemand, die ter zake kundig en bekwaam is om zich na een ernstig onderzoek voor God een stellig gefundeerd persoonlijk oordel te vormen — wat steeds de nodige informatie veronderstelt — op bepaalde punten tot een ander besluit komt, dan is hij gerechtigd in deze zijn overtuiging te volgen. Hij moet nochtans steeds bereid blijven zijn onderzoek en bezinning eerlijk voort te zetten ».

III.

De tussenkomst van de medicus kan zich op twee verschillende momenten in de besluitvorming tot geboorteregeling voordoen :

In de eerste plaats zal het voorkomen dat van de medicus een indicatie uitgaat tot tijdelijk of definitief afzien van de zwangerschap. Hiervoor moeten uiteraard ernstige medische redenen aanwezig zijn ; de echtgenoten zullen van de geneesheer verwachten dat hij in alle eerlijkheid de indicatie nader verklaart : de ernst van de pathologische toestand van de vrouw, de vooruitzichten met betrekking tot de duur van de voorgestelde maatregelen, de gevaren van een eventuele zwangerschap, de schadelijkheid van de aangewede technieken, de invloed van de gebruikte metode op het geestelijk evenwicht der echtgenoten en dergelijke meer moeten zorgvuldig tegen elkaar afgewogen worden.

Wij menen te moeten de aandacht vestigen op het feit de beslissing tot het nemen van maatregelen tot vermijden van zwangerschap in geweten door de echtgenoten zelf moet genomen worden. Zij zullen wijs handelen door zich te laten bijstaan door bevoegde raadgevers waaronder in de eerste plaats de geneesheren.

Een tweede omstandigheid waarin beroep gedaan zal worden op de geneesheer is — nadat het besluit tot geboortespreiding genomen werd — om te onderzoeken welke metode hierbij gevolgd zal worden. Het is de taak van de geneesheren de nadelen of voordelen van de verschillende, in elk bepaald geval in aanmerking komende middelen te verklaren en toe te lichten. Hierbij zal de geneesheer zich laten leiden door zijn beroepsgeweten indachtig de bij elke medische beslissing geldende regel « primum non nocere » — toe gepast op de totale menselijke persoon van de echtgenoten of van beide echtgenoten.

Wat de zuivere terapeutische toepassing betreft van geneesmiddelen ter behandeling van een kwaal, hetzij bij de man, hetzij bij de vrouw, die als ongewild gevolg zou hebben een tijdelijke of definitieve sterilisatie, hiervoor kunnen we kort zijn en verwijzen naar de medische noodzaak deze behandeling toe te passen.

Het is niet onze bedoeling geweest de gehele problematiek te behandelen die bevat is in de encycliek HUMANAE VITAE.

Wij hebben echter gemeend een overzicht te geven van de studieobjecten die op ons — katholieke geneesheren — wachten om bestudeerd te worden.

Het is inderdaad de bedoeling van St. Lukas in de loop van de komende weken en maanden een ernstige studie aan te vatten van de tekst van de encycliek. Zowel de filosofische en de teologische als de medische aspekten zullen bestudeerd worden.

Het zou goed zijn moesten de verschillende gilden in de loop van het komende akademisch jaar besprekingen voorzien gewijd aan deze zo belangrijke publikatie.

Het is de wens van de paus zelf dat al diegenen die kunnen bijdragen tot de verdere ontwikkeling van de leer aangaande de huwelijksmoraal hun beste krachten hieraan zouden wijden.

Wij zullen, wat ons betreft, het als een plicht beschouwen aan deze oproep van de Paus gevolg te geven.

Zin en betekenis

Kan. Jan de BEUL.

« Zin en betekenis van de Geneeskundige St-Lukas kring » lijkt mij een ietwat pretentieus opschrift ».

Het werd mij opgedrongen, op zeer vriendschappelijke wijze trouwens, door onze voorzitter Dr. J. KLUYSKENS, omdat ik het had aangedurfd deze kwestie op te werpen op één van onze gewone vergaderingen van de St-Lukas kring, Gent. Het ligt niet in mijn bedoeling U hier een akademische rede te houden, een gouvernementale verklaring af te leggen, principiële stellingen te poneren of een diepgaande analyse te maken van de doelstellingen en inspanningen van de Vereniging van de katholieke geneesheren van België. Enerzijds is de voorziene tijd hiertoe veel te kort en anderzijds voel ik er mij niet toe bekwaam. Met meer kennis van zaken en met meer bekwaamheid hebben andere personen vroeger reeds de doelstellingen van een geneesheren vereniging als St-Lukas uitgestippeld.

Wij hebben allen een uitstekende herinnering bewaard aan de woorden van Zijne Eminentie de Kardinaal Suenens gericht tot de Katholieke geneesheren in zijn toespraak op de Algemene Vergadering van de verscheidene St-Lukas verenigingen te Brussel op 6 november 1966. Uitgaande van de grondidee dat geneeskunde een priesterambt is, heeft de Kardinaal ons uitgenodigd om getuigen van Kristus te zijn zowel in de alleenspraak met de zieke als in het sociaal en ecclesiaal dialoog met de gehele katholieke gemeenschap en met de gehele maatschappij.

Wij zijn allen Prof. VAN GEHUCHTEN dankbaar voor zijn geestdriftge ideeën betreffende de specifieke doelstelling van de St-Lukas kringen. Herhaaldelijk heeft hij in het St-Lukas Tijdschrift van de Vereniging een nauwkeuring programma geformuleerd. Dokter VAN GEHUCHTEN heeft ons ingeprent dat een Kristen geneesheer moet herkend worden aan de manier waarop hij zijn zieken ontvangt en verzorgt, zijn begrip en zijn caritas, zijn eerbied voor de waardigheid van de menselijke persoon. Men moet hem herkennen aan de manier waarop hij zijn confraters tegemoet treedt en dienstvaardig is speciaal tegenover jonge collegas. Men moet hem herkennen aan de manier waarop hij kan luisteren naar en dialogeren met de wetenschapsmensen die zijn religieuse opinies niet delen.

Prof. VAN GEHUCHTEN heeft diverse werkterreinen voorgesteld voor de artsen van St-Lukas : medewerking aan vóór-huwelijksscholen en raden voor gehuwden, bijdrage aan geneesheren die bereid zijn te vertrekken ten dienste van de ontwikkelingslanden ; getuigenis van de kristenheid in de niet-confessionele groeperingen.

Om te besluiten heeft Prof. VAN GEHUCHTEN de Vereniging St-Lukas zeer adequaat gedefinieerd als zijnde... « De broederschap van geneesheren getuigen van Kristus ».

In een magistrale uiteenzetting geïllustreerd met een serie praktische toepassingen heeft Dr. VAN GRUNDERBEECK de taak van de katholieke geneesheren opgehemeld als « getuigen van Kristus bij zijn zieken ». Hij ook legt de nadruk op de priesterlijke dimensie van het geneesheren beroep in de omgang met zijn zieken ; het vriendschappelijk luisteren, het hartelijk onthaal, de woorden ter opbeuring en troost ; de ontmoeting van Kristus in de persoon van de zieke ; de kristelijke boodschap geïncarneerd in de zorgen ; het geestelijk contact als phase van preëvangelisatie ; de pastorale bezorgdheid voor ongeneesbare zieken enz...

Ziedaar door de mond van de Kardinaal en bij de pen van Prof. VAN GEHUCHTEN en Dr. VAN GRUNDERBEECK de hoofdlijnen voor een doctrine van de St-Lukas verenigingen en de grote opties voor een geneeskundige beroepsspiritualiteit.

Van mijn kant wil ik gewoonweg het getuigenis voorbrengen van wat leeft in de Gentse St-Lukas vereniging.

VRIENDSCHAP.

Wanneer we samenkomen op onze maandelijkse vergaderingen — zij het niet overtalrijk — dan beleven we in de eerste plaats **onze vriendschap.** Tegenover de mogelijke spanningen in de beroepsverenigingen, tegenover de eventuele meningsverschillen in syndicale organisaties, na de drukte van een onmedogende werkagenda, na ons soms deprimerend contact met de menselijke miserie, bij onze onwennige ommacht tegenover de dood... willen we in onze bijeenkomsten in de eerste plaats onze wederzijdse waardering, onze openhartige samenhorigheid en ongemeten vriendschap affirmeren en samen beleven.

ONTMOETEN.

Wanneer we samenkomen... ontmoeten we elkaar niet zo zeer op grond van een gemeenschappelijk interessepunt, maar **ontmoeten we elkaar als mensen** ; ontmoeten we elkaar als personen, die dezelfde zorgen, dezelfde moeilijkheden, dezelfde problemen ervaren, die dezelfde nood aan geestelijke verdieping ondervinden. Het is een persoonlijke ontmoeting waarbij het oprecht kristelijk getuigenis wordt doorgegeven. Daar zijn we in alle eenvoud en zonder uiterlijk vertoon broeders in Kristus, die voor elkaar een ware steun willen zijn. En dat doen we dan met de grootst-mogelijke openheid voor de ganse kristen gemeenschap, meevoelend met alle kristen mensen, gevoelig voor de hele inzet van Het Gods volk... tot en met de kristelijke zorg voor een daadwerkelijke hulp aan de ontwikkelingslanden door rechtstreeks contact met confraters in afgelegen gebieden.

Komen we samen om onze vriendschap te beleven en om ons te verrijken aan het kristen getuigenis van onze collega's dan is daar ook de oprechte bedoeling bij, onze godsdienstige levensvisie als kristelijk geneesheer steviger te funderen, vorm te geven en te activeren op zoek naar nieuwe vormen van echte dienstbaarheid.

JEUGDGODSDIENST.

Men verwijt de intellectuelen dat, indien ze dan bekommerd blijven om hun wetenschappelijke kennis bij te werken en hun technologische bekwaamheid te vervolmaken door bijhouden van tijdschriften, bijwonen van conferenties, meemaken van congressen, contacten op wetenschappelijk vlak e.a. ; dat ze dan toch als katholieke intellectuelen veelal blijven steken in de visies en voorstellingen van hun jeugdgodsdient, liefst dan nog in de opvattingen uit hun secondaire studiën.

EENKLANK.

Hoe moeten wij, katholieke geneesheren, met een hart in éénklank met de wereldproblemen, werkelijk kristelijke intellectuelen zijn in de wereld van vandaag ?

We bedoelen werkelijk te zijn wat Prof. VAN GEHUCHTEN uitdrukte ; de rol van onze St-Lukas Vereniging zal dan ook zijn een band, geestelijke herbronning en theologisch, moreel en sociaal aggiornamento : deze persoonlijke verrijking schept de mogelijkheid om van ons geloof een duidelijkere zekerheid te verwerven en brengt er ons toe met meer liefde getuigenis af te leggen bij onze zieken, bij onze confraters, bij allen die wij benaderen door ons beroep.

HERBRONNING.

Die religieuse herbronning en bezinning verloopt in de Gentse Gilde nog volgens het klasieke schema van voordrachten, waar een gekwalifieerd spreker het probleem inleidt en waar een groepsgesprek voor de verdere uitdieping zorgt. Toch beogen we in de toekomst een ruimere inzet en een nog meer actieve rol van onze leden, welke zelf een onderwerp zullen instuderen, in zijn diverse facetten voorstellen om dan in een open gesprek door een ruime gedachtenwisseling waar iedereen in betrokken wordt, onze persoonlijke overtuiging als een wederzijdse verrijking en als eigen getuigenis vrijmoedig mede te delen.

Onze bijeenkomsten blijven studie-vergaderingen, geen ontspanning als in een privé-club ; geen rendez-vous voor afgestudeerden van eenzelfde universiteit of van jeugdvrienden uit eenzelfde universitaire promotie ; geen strikt wetenschappelijk genootschap, geen religieuse congregatie, geen instituut van weldadigheid, geen kristen syndicaat... maar een groepering die moreel — en theologisch — volwassen

wil denken, om echt als kristenen in deze tijd te kunnen leven. Daarom zijn de onderwerpen van onze samenkomsten beslist niet van louter wetenschappelijke aard, noch van technologische aard en nog minder van syndikalistische instelling. Wel vragen van beroepsethiek, van beroepsspiritualiteit met daarbij de brede problematiek van zedenleer en godsdienst, de morele en religieuse vragen van de huidige samenleving.

En nu zou ik graag twee accenten van onze bekommernis en ons streven in verband met de godsdienst verdieping speciaal willen belichten, omdat wij, Gentse St-Lukas gilde en wellicht ook de andere verenigingen over het land, dit als een pregnante noodzaak in onze geestelijke groei ervaren. Deze twee accenten zijn : we willen de **dynamiek van ons geloof** ten volle beleven en we willen **onze trouw** affirmeren.

Ik het kader van de geestelijke herbronning welke we beogen bij onze maandelijkse vergaderingen komt een dringend verlangen op het voorplan, **primo om beter en dieper het dynamisme van ons geloof aan te voelen en secundo om onze trouw te verstevigen.**

DYNAMISME.

In het kader van onze studie bijeenkomsten gebeurt hat meer dan eens, ter gelegenheid van een theologische voordracht, dat de spreker - dikwijls theoloog of moralist - een serie vragen aansnijdt die de indruk wekken onze religieuse opvattingen uit te hollen. Wij keren huiswaarts na een dergelijke vergadering van St-Lukas ontsteld, in shock toestand, beangst.

Dit gevoelen van vertwijfeling in zake geloof is trouwens vrij algemeen. Ook niet zonder gevaren indien men gehoor geeftaan de vermanigen van de kerkelijke overheid. Het is alleszins en in de eerste plaats aangewezen een evenwichtige evaluatie op te maken van de graad van onzekerheid in zake geloof,... met andere woorden ons bewust te maken van het **dynamisme van ons geloof.**

Het geloof is heel wat anders dan een opinie, een indruk, een interpretatie. Ons geloof kan niet worden uitgedrukt in waarschijnlijkheidscoëfficienten noch door een gevoelensmeter getest. Zeker, geloof is niet synoniem voor twijfel. Wij twijfelen slechts wanneer wij in generlei zin zekerheid bezitten.

Welnu, in ons geloof hebben wij een zekerheid a priori, een onomstootbare zekerheid, maar steeds een zekerheid van een speciale orde, zodanig dat wij altijd missen de rustigheid van de evidentie, de sereniteit en de veiligheid van exacte bewijsvoeringen. De zekerheid van ons geloof is geen ongedeelde zekerheid. Onze onrustige geest wordt derhalve als het ware uitgenodigd het zoeken naar intellectuele klaarheid door te zetten. Daarin ligt eveneens de oorsprong van het geestdriftige dynamisme van onze verkenningstocht voor een beter begrijpen van de Openbaring.

Om te komen tot een onvoorwaarlijk geloof moeten we langsheen vele ondervragingstekens. Het is heel natuurlijk dat wij verduidelijkingen wensen te hebben in ons geloof,grondigere uitleg, formules in samenklank met onze huidige wereldvisie, uitdrukkingen die rekening houden met de aanwinsten van de moderne wetenschap en de hedendaagse wijsbegeerte. In elk geval moeten wij er van overtuigd zijn dat een trouw geloof geenzins een intellectuele onrust uitsluit.

Indien we het aanpakken de geestelijke navorsing te versmachten of de problemen van het hart te onderdrukken dan zijn we meteen bezig ons geloof te herleiden tot de staat van « een vreemd lichaam in het organisme », zonder wezenlijke incorporatie in het reele leven, in de totaliteit van de persoonlijkheid.

De onwankelbare zekerheid van ons geloof gaat best samen met het dynamisme van onze onrustige geest. Een geloofzonder enig probleem... een geloof vol kwelling... beiden zijn het resultaat van een mislukt en verminkt groeiproces.

Een waarachtig geloof bereikt het moeizame evenwicht tussen **enerzijds** de volstrekte zekerheid van totaal vertrouwen en instemming zonder voorbehoud en **anderzijds** de onrust van een betrekkelijk en van een onvolledig kennen. Dit volkomen evenwicht komt slechts uitzonderlijk tot stand : o.a. een kwestie van temperament dat schommelt tussen het rustig vasthouden en het altijd meer gekweld verder zoeken.

Het is alleszins onnodig de tegenstellingen nog te accentueren door kontrasten in zwart-wit : geen problemen -niets dan vraagstellingen ; alles in 't zwart zien- alles met wit overdekken.

Het is een karikatuur te geloven zonder onrust en een gekweld gëloof vol zieleangst is niet authentiek.

Met deze uiteenzetting over het dynamisme van ons geloof was het mijn bedoeling de zwartkijkers en defaitisten zoals we die wel eens ontmoeten onder overtuigde katholieke dokters te beïnvloeden en te helpen en anderzijds de al te revolutionaire geesten en nieuwlichters, eveneens aanwezig onder ons, te waarschuwen om aldus allen uit te nodigen tot een meer realistisch begrijpen van ons geloof.

Daar het samenkomen van onze collegas in onze discussie groepen, in onze studievergaderingen zoeken wij een geloof te verwerven van volwassen mens in wederzijdse eerbied en mits elkaar broederlijk hierbij te helpen. Het is niet waar dat men des te meer « in » zou zijn naarmate men meer moeilijke problemen schept, meer dogmas als verdacht voorstelt, zich doet gelden in meer cindeloze debatten.

Zeker de wet van actie en reactie is ook van toepassing bij de evolutie van de gedachten. Eertijds ging men alle risicos uit de weg om het gevaar te vermijden het geloof te verliezen door een engagement in de wereld ; vroeger stelde men geen vragen, las men de bijbel niet, gedomineerd als men was door een vreesachtige voorzichtigheid. Een dergelijk geloof is vreemd aan het leven en als dusdanig problematisch. De aktuele stellingen die dit problematisme willen kultiveren, moeten als een reactie worden opgevat tegen een te simplistisch geloof. Ieder levend wezen bereikt de volwassenheid via een groeiproces, ieder organisme evolueert op een continue wijze... en evenzo gaat het met ons levend geloof. Wij moeten doorheen de perikelen van de groeiperiode de staat van volwassen rijpheid bereiken. Indien we de onevenwichtigheid niet kunstmatig moeten opwekken, moeten we evenmin gaan schrik vertonen voor een organische evolutie.

TROUW.

En weze het me toegelaten na het dynamisme van onze geloofsvernieuwing te hebben onderlijnd nog een tweede accent van onze huidige ervaring in St-Lukas kringen even aan uw aandacht voor te stellen nl. de prangende noodzaak om in de wereld van vandaag, ook in de kristen gemeenschap, **onze oprechte trouw** te affirmeren. In onze dynamische en snel veranderende wereld lijkt er actueel slechts weinig ruimte voor begrippen als trouw, belofte, gelofte. Kan een mens dan wel trouw zijn ? Ieder mens is op zichzelf een stuk historie. De wording van de mensheid is een unieke gebeurtenis in de biologische wereld. De mens maakt zich bewust los uit de gewone wetmatigheden van de natuur : hij plaatst zich tegenover de natuur, welke hij door eigen arbeid verandert en verbetert. De mens maakt met zich zelf geschiedenis. De mens vormt zich zelf. Het is de taak van de mens zich op te werken tot beter en hoger mens zijn... ook met mislukkingen, fouten en gebreken. De geschiedenis van onze voorvaderen is in elke mens verankerd. Ieder van ons draagt in zich een stuk verleden van huiselijk milieu, van schoolopvoeding, van jeugdervaring met zich mee. Maar hoe zeer we ook de sporen van het vroegere in ons bewaren, het heden, het momentele omringt ons met al zijn bewogenheid omdat wij, mensen, in voortdurende beweging zijn.

En precies in die beweeglijke omgeving van het heden — met onze wisselende gevoelens, met onze veranderlijke stemmingen, met onzekere zienswijzen, met variabele gedachten, met nieuwe levenswijzen — schakelt de trouw de losse levensmomenten aan elkaar. Door onze trouw grijpen we vooruit op ons zelf, stijgen we uit boven ons zelf. Trouw geeft lijn aan het leven, wijst de richting, belet het wankelen en het zwalken.

In een wereld waar trouw zo weinig gewaardeerd wordt — ontrouw aan huwelijksband, ontrouw van priesters aan hun engagement — ontrouw aan gegeven woord, ontrouw aan uitgesproken gelofte ; ontrouw aan formele belofte, ontrouw aan doopbeloften, ontrouw aan

kristelijke overtuiging, ontrouw aan inzet voor de anderen — is het beslist nodig dat we door ons wederzijds getuigenis van integrale getrouwheid elkaar helpen. En dat geldt beslist ook voor onze ontmoeting in het kader van onze St-Lukas geneesheren vereniging.

We zijn misschien teleurgesteld in vele dingen — in losse familiale banden in de gecommercialiseerde geneeskunde — in de anonieme gezondheidszorg — in de onverantwoordelijkheid van collega's — in de onbeperkte geldzucht van bepaalde confraters — we hebben heel wat stof om gedegouteerd te zijn. Wij zelf willen soms anders zijn of anders worden en dan denken we soms dit te kunnen door ontrouw te worden in bepaalde omstandigheden. Is dat niet een opzet voor onze broederlijke samenhorigheid in St-Lukas : dat we elkaar zouden helpen om trouw te zijn, dat we de continuiteit van innerlijke overtuiging, van geestelijke inspiratie, van persoonlijke inzet, van kristelijke getuigenis en dienstbaarheid zouden bewaren. Trouw... niet als een vastgeroest blijven aan verstarde situaties, als een onwezenlijk teruggrijpen naar een geklasserd verleden, maar trouw in de onafgebroken spiraalbeweging rond de lijn die we reeds in onze jeugd hebben getrokken. Want toen reeds hebben we die vertikale lijn ontdekt omdat de levende Kristus vóór ons stond, omdat God vóór gaat. Zoals bij het volk van Israël gaat de lichtende God ons voor... en dan mogen we op de vlucht zijn zoals de Israëlieten uit Egypte, dan mogen we in de woestijn dolen, zoals het uitverkoren volk op weg naar het beloofde land. Ons leven blijft dan, door onze trouw, de doorgetrokken lijn van ons getuigenis en engagement.

Ook dat moeten we langs St-Lukas beleven door wederzijdse bezieling en houvast de samenhang van ons geloofsgetuigenis van de ene naar de andere levensperiode, van het ene naar het andere tijdsbestel... In ware trouw, ingekapseld in de liefde, met God en onze evenmens als de vaste bakens van ons leven.

Deze 2 accenten van de huidige ervaring in St-Lukas : het dynamisme van onze geloofsgroei beleven en de trouw aan onze geloofsovertuiging bezegelen... dit zijn beslist twee objectieven die in actuele vorm verwoorden wat St-Lukas moet zijn : een ontmoetingsmilieu voor godsdienstige verdieping.

Door de nadruk te leggen op de noodzakelijkheid van een levend en volwassen geloof en het belang van een continuiteit in de religieuse overtuiging, zijn wij uiteindelijk beland bij het klassieke thema van de deugden van geloof, hoop en liefde. **DEUGD VAN GELOOF** door de **geestelijke herbronning, DEUGD VAN HOOP** door de **trouw van ons engagement** en als kroon op dit alles de **DEUGD VAN LIEFDE** doordat wij met een vernieuwd geloof en een bevestigde trouw er willen toe komen **met meer liefde getuigenis af te leggen** en bij onze **zieken,** en bij onze **collega**'s en **bij al degenen die wij ontmoeten** in ons beroep.

Moge de St-Lukas verenigingen bij onze katholieke dokters nog zoveel edelmoedigheid aantreffen om als getuigen van Kristus de wereld schoner te maken.

Encycliek
« Humanae vitae »

EERBIEDWAARDIGE BROEDERS EN DIERBARE ZONEN
HEIL EN APOSTOLISCHE ZEGEN.

De overdracht van het leven

1. De zeer zware verplichting om het menselijk leven over te dragen, die de echtgenoten tot vrije en verantwoordelijke medewerkers van de goddelijke Schepper maakt, is voor hen steeds een bron van grote vreugde geweest, ook al bracht zij soms heel wat moeilijkheden en verdriet mee.

Het nakomen van deze verplichting heeft de echtgenoten altijd voor ernstige gewetensproblemen gesteld ; maar de jongste ontwikkeling van de maatschappij heeft tot zulke veranderingen geleid, dat nieuwe vraagstukken zijn opgeworpen die de Kerk niet uit de weg mag gaan, omdat ze immers tot een domein behoren dat het leven en het geluk van de mensen ten diepste raakt.

I. NIEUWE ASPEKTEN VAN HET PROBLEEM EN BEVOEGDHEID VAN HET LEERGEZAG

Nieuwe gegevens van het probleem

2. De opgetreden veranderingen zijn inderdaad van groot belang en van verschillende aard. Het gaat op de eerste plaats om de snelle bevolkingsaangroei; velen zijn bang, dat de wereldbevolking sneller blijft groeien dan de beschikbare hulpbronnen toestaan; talrijke gezinnen en talrijke volkeren die naar ontwikkeling streven, zijn dan ook bezorgd voor nog grotere tekorten. Vandaar dat de verleiding groot is voor de regeringen om dit gevaar met de meest radikale maatregelen tegen te gaan. Daar komt nog bij, dat niet alleen de werk- en woongelegenheid, maar ook de toenemende eisen op het gebied van ekonomie en onderwijs een levenswijze opleggen waarbij het heden ten dage vaak moeilijk is om een groter aantal kinderen een passende opvoeding te geven.

Bovendien neemt men een verandering waar zowel in het zicht op de persoon van de vrouw en op haar plaats in de maatschappij als in de waardering van de echtelijke liefde binnen het huwelijk en in de betekenis van de huwelijksdaden met betrekking tot deze liefde.

Ten slotte en vooral dient erop te worden gewezen, dat de mens een zo geweldige vooruitgang heeft geboekt in de beheersing en de verstandelijke ordening van de natuurkrachten, dat hij deze beheersing over het geheel van zijn leven tracht uit te breiden; dat wil zeggen over zijn lichaam, over zijn geestelijk leven, over zijn maatschappelijk leven en zelfs over de wetten die de voortplanting van het leven regelen.

3. Deze situatie roept nieuwe problemen op. Als men rekening houdt met de huidige levensomstandigheden en met de betekenis van de huwelijksgemeenschap voor de harmonie en de wederzijdse trouw van de echtgenoten, zou een herziening van de tot dusver geldende morele normen dan niet op zijn plaats zijn, temeer als men bedenkt, dat deze slechts ten koste van zware, soms heldhaftige offers kunnen worden nagekomen ?

Zou men er vervolgens, door het zogenaamde totaliteitsbeginsel ook op dit gebied toe te passen, niet mee kunnen instemmen, dat de wens om tot een minder overvloedige, maar meer met de rede overeenstemmende vruchtbaarheid te komen de materieel onvruchtbaar makende ingreep tot een geoorloofde en vooruitziende geboortenregeling maak ? Zou men, met andere woorden, niet de opvatting kunnen volgen, dat de voortplanting als huwelijksdoel veeleer het geheel van het huwelijksleven betreft dan de afzonderlijke daden ervan ? Men stelt zich bovendien de vraag, of, nu de moderne mens zich meer van zijn verantwoordelijkheid bewust in geworden, voor hem thans niet het ogenblik is gekomen om de zorg voor de overdracht van het leven liever aan zijn verstand en wil toe te vertrouwen dan aan de wetmatigheden van zijn lichaam.

Bevoegdheid van het leergezag

4. Dit soort problemen vergde van het kerkelijk leergezag een nieuwe en diepere bezinning op de beginselen van de huwelijksmoraal, die steunt op de natuurwet, verhelderd en verrijkt door de goddelijke openbaring.

Geen gelovig kristen zal willen ontkennen, dat de uitleg van de natuurwet aan het kerkelijk leergezag toekomt. Want het is aan geen twijfel onderhevig — zoals onze voorgangers herhaaldelijk hebben verklaard ([1]) —, dat Jezus Kristus, toen Hij Petrus en de overige apostelen zijn goddelijk gezag meedeelde en hen uitzond om aan alle volkeren zijn geboden te onderwijzen ([2]), hen tevens tot bewaarders en vertolkers heeft aangesteld van heel de zedenwet : dat wil zeggen, niet alleen van de evangelische wet, maar ook van de natuurwet. Want ook de natuurwet brengt de wil van God tot uitdrukking en dient te worden nageleefd, wil men het eeuwig heil bereiken ([3]).

In overeenstemming met deze zending heeft de Kerk te allen tijde, maar in de laatste tijd op biezonder uitvoerige wijze, een samen-

(1) Vgl. Pius IX, encycliek *Qui pluribus : Pii IX P. M. Acta,* 1, blz. 9-10 ; hl. Pius X, encycliek *Singulari quadam,* A.A.S. 4 (1912), blz. 658 ; Pius XI, encycliek *Casti Connubii,* A.A.S. 22 (1930), blz. 579-581 ; Pius XII, toespraak *Magnificate Dominum* tot de bisschoppen van de gehele katolieke gemeenschap, A.A.S. 46 (1954), blz. 671-672 ; Johannes XXIII, encycliek *Mater et magistra,* A.A.S. 53 (1961), blz. 457.
(2) Vgl. *Mt* 28, 18-19.
(3) Vgl. *Mt.* 7, 21.

hangende leer gegeven over het wezen van het huwelijk, over het juist gebruik van de rechten van de echtgenoten en over hun plichten [4].

Biezondere studies

5. Het besef van deze zending heeft ons ertoe gebracht de kommissie die onze voorganger Johannes XXIII in maart 1963 had ingesteld te bekrachtigen en uit te breiden, zodat zij behalve een groot aantal specialisten op de betrokken vakgebieden ook echtparen omvatte. Deze kommissie had niet alleen tot taak om raadgevingen en opvattingen te verzamelen over de problemen van het huwelijksleven en vooral van de geboortenregeling, maar ook om informatiemateriaal te verschaffen waardoor het kerkelijk leergezag in staat zou worden gesteld een passend antwoord te geven op de verwachting van de gelovigen zowel als van de wereldopinie [5].

De studies van deze specialisten en de opvattingen en raadgevingen die ons door een groot aantal broeders in het bisschopambt spontaan of op ons verzoek zijn toegezonden, hebben ons in staat gesteld alle aspekten van dit ingewikkeld vraagstuk nauwkeuriger tegen elkaar af te wegen. Wij betuigen daarom aan allen onze biezonder hartelijke dank.

Het antwoord van het leergezag

6. De konklusies waartoe de kommissie was gekomen, konden door ons echter niet zonder meer als vasttaand en definitief worden beschouwd, zodat zij ons van de plicht zouden hebben ontslagen om een zo belangrijk probleem persoonlijk te onderzoeken; dit onder andere, omdat de kommissie zelf geen volledige overeenstemming had bereikt over de voor te stellen normen, maar vooral omdat er ter oplossing van het probleem bepaalde criteria naar voren waren

---

(4) Vgl. *Catech. Rom. Conc. Trid.*, deel II, hfdst. VIII ; Leo XIII, encycliek *Arcanum : Acta Leonis XIII*, 2, 1880, blz. 26-29 ; Pius XI, encycliek *Divini Illius Magistri*, A.A.S. 22 (1930), blz. 58-61 ; encycliek *Casti Connubii*, A.A.S. 22 (1930), blz. 545-546 ; Pius XII, toespraak *tot de Italiaanse medisch-biologische unie van de heilige Lukas : Discorsi e Radiomessaggi di S.S. Pio XII*, VI, blz. 191-192 ; toespraak *tot de deelnemers aan het kongres van de katolieke Italiaanse unie van verloskundigen*, A.A.S. 43 (1951), blz. 853-854 ; *tot het kongres van de* Fronte della Famiglia en *tot de bond van grote gezinnen*, A.A.S. 43 (1951), blz. 857-859 ; *tot het 7e kongres van de internationale vereniging van hematologie*, A.A.S. 50 (1958), blz, 734-735 ; Johannes XXIII, encycliek *Mater et magistra*, A.A.S. 53 (1961), blz. 446-447 ; Vaticanum II, past., const. *Gaudium et spes*, nn. 47-52 : A.A.S. 58 (1966), blz. 1067-1047, *Codex Iuris Canonici*, cc. 1067 ; 1068, § 1 ; 1067, §§ 1-2.

(5) Vgl. Paulus VI, toespraak tot *het heilig kollege van kardinalen*, A.A.S. 56 (1964), blz. 588 ; *tot de kommissie voor de bestudering van de problemen van bevolking, gezin en geboorte*, A.A.S. 57 (1965), blz. 388 ; *tot het kongres van de Italiaanse vereniging van verloskunde en de leer van vrouwenziekten*, A.A.S. 58 (1966), blz. 1168.

gebracht die afweken van de huwelijksmoraal zoals deze door het kerkelijk leergezag standvastig en voortdurend wordt uiteengezet. Daarom willen wij thans, na zorgvuldig onderzoek van de ons verschafte dokumenten, na rijpe overweging en aanhoudend gebed, krachtens het mandaat dat Kristus ons heeft toevertrouwd antwoord geven op deze ernstige problemen.

II. LEERSTELLIGE BEGINSELEN

Een alomvattend gezicht op de mens

7. Zoals elk ander vraagstuk betreffende het menselijk leven moet men het probleem van de voortplanting over alle biezondere aspekten heen — zoals het biologische of het psychologische, het demografische of het sociologische aspekt — in het perspektief zien van een alomvattend gezicht op de mens en op de taak waartoe hij is geroepen en die niet slechts natuurlijk en aards is, maar tegelijk bovennatuurlijk en eeuwig. En omdat velen bij hun poging om de kunstmatige metoden van de geboortenbeperking te rechtvaardigen een beroep doen op de eisen ofwel van de echtelijke liefde ofwel van een verantwoord ouderschap, is het noodzakelijk deze twee belangrijke beginselen van het huwelijksleven duidelijk te omschrijven en in het juiste licht te plaatsen. Wij zullen daarbij in het biezonder uitgaan van hetgeen door het Tweede Vatikaans Concilie met het hoogste gezag hierover is uiteengezet in de pastorale konstitutie **Gaudium et spes.**

De echtelijke liefde

8. De echtelijke liefde laat ons eerst dan haar ware aard en adel zien, wanneer wij haar beschouwen in haar laatste oorsprong, in God die **liefde is** ([6]) en die de Vader is **naar wie vaderschap in de hemel en op aarde genoemd wordt** ([7]).

Verre van dat het huwelijk dus uit het toeval of uit een blinde samenloop van natuurkrachten voortkomt, is het een wijze en voorzienige instelling van de goddelijke Schepper om zijn liefdesplan in de mensen tot werkelijkheid te maken. Daarom streven de echtgenoten door de wederzijdse overgave, die aan hen en uitsluitend aan hen beiden eigen is, naar de persoonsgemeenschap waardoor zij elkaar vermolmaken om met God samen te werken aan de verwekking en opvoeding van nieuwe levens.

Voor hen die door het heilig doopsel zijn gereinigd, bezit het huwelijk bovendien de waardigheid van een sakramenteel genadeteken, doordat het de vereninging van Kristus en de Kerk afbeeldt.

---

(6) Vgl. *1 Joh.* 4, 8.
(7) *Ef.* 3, 15.

Haar kenmerken

9. In dit licht treden duidelijk de eigenschappen en eisen naar voren die kenmerkend zijn voor de echtelijke liefde; het is van het hoogste belang deze op hun juiste waarde te schatten.

Zij is vóór alles een volledig **menselijke**, dat wil zeggen tegelijk zinnelijke en geestelijke liefde. Het gaat dus niet alleen om een louter natuurlijke of emotionele drift, maar en vooral om een vrije wilsdaad die zich in de vreugden en in het verdriet van het dagelijks leven zoekt voort te zetten, ja te vermeerderen; en wel zo dat de echtgenoten één van hart en ziel worden en samen hun menselijke voltooiing bereiken.

Zij is vervolgens een **alomvattende** liefde, dat wil zeggen een heel biezondere vorm van persoonlijke vriendschap, waarbij de echtgenoten alles grootmoedig met elkaar delen zonder ongerechtvaardigd voorbehoud of egoïstische berekening. Wie zijn partner werkelijk liefheeft, heeft deze niet alleen lief om wat hij van hem of haar ontvangt, maar om hem of haar zelf, blij zijn partner door de gave van zichzelf te kunnen verrijken.

De echtelijke liefde is ook **trouw** en **uitsluitend** tot de dood ; want aldus aanvaarden bruid en bruidegom haar op de dag waarop zij zich vrij en in volledig bewustzijn door de huwelijksband aan elkaar verplichten. Hoewel het soms moeilijk kan zijn deze echtelijke trouw op te brengen, kan niemand beweren, dat zij onmogelijk zou zijn, edel en vol verdienste als zij is in tegenspoed. Het voorbeeld van zovele echtparen door de eeuwen heen bewijst niet alleen, dat zij met het wezen van het huwelijk overeenstemt, maar bovendien, dat zij de bron is van een diep en duurzaam geluk.

Deze liefde is ten slotte **vruchtbaar**, omdat zij immers niet in de gemeenschap van de echtgenoten kan blijven opgesloten, maar zich wil verwijden en nieuwe levens wil verwekken. **Door hun innerlijke aard zijn het huwelijk en de huwelijksliefde gericht op gezinsstichting. Van het huwelijk zijn de kinderen waarlijk een uitmuntend geschenk en zijzelf dragen hogelijk bij tot het welzijn van de ouders** ([8]).

Verantwoord ouderschap

10. De echtelijke liefde verlangt derhalve van de echtgenoten, dat zij zich terdege bewust zijn van hun opdracht tot verantwoord ouderschap, waarop men heden ten dage met het volste recht zoveel nadruk legt en waarvan een juist begrip dan ook noodzakelijk is. Het dient dus te worden beschouwd vanuit verschillende, gerechtvaardigde gezichtshoeken, die onderling met elkaar in verband staan.

---

(8) Vaticanum II, past.const. *Gaudium et spes*, n. 50, A.A.S. 58 (1966), blz. 1070-1072.

Vooreerst, met betrekking tot de biologische processen, betekent verantwoord ouderschap kennis en eerbiediging van de funkties hiervan; want in het vermogen om nieuw leven te verwekken, ontdekt de menselijke rede biologische wetten die deel uitmaken van de menselijke persoon ([9]). Vervolgens, wat de instinkten en hartstochten betreft, betekent verantwoord ouderschap de noodzakelijke beheersing die verstand en wil daarover moeten uitoefenen.

Voor wat de fysieke, ekonomische, psychologische en sociale omstandigheden aangaat, kan men zeggen, dat diegenen verantwoord ouderschap uitoefenen die ofwel het weloverwogen en edelmoedig besluit nemen om een groot gezin te stichten ofwel, om ernstige redenen en met inachtneming van de voorschriften van de moraal, voor een bepaalde of een onbepaalde tijd de geboorte van een kind besluiten te vermijden.

Verder brengt het verantwoord ouderschap waarover wij spreken vooral een nieuwe, diepe verhouding mee tot de objektieve morele orde die door God is ingesteld en waarvan het rechtschapen geweten de getrouwe tolk is. De opdracht tot verantwoord ouderschap houdt dus in, dat de echtgenoten hun verplichtingen erkennen tegenover God, tegenover zichzelf, tegenover hun gezin en tegenover de maatschappij, met behoud van de juiste rangorde van waarden.

Bij de taak het leven over te dragen, staat het hun bijgevolg niet volkomen vrij naar eigen goeddunken te handelen, alsof zij op geheel eigen en vrij wijze zouden mogen bepalen, welke weg voor hen verantwoord is ; zij zijn daarentegen verplicht hun gedrag in overeenstemming te brengen met de bedoeling van de goddelijke Schepper, die in het wezen van het huwelijk en van de huwelijksdaad ligt uitgedrukt en die door het onafgebroken onderricht van de Kerk wordt verkondigd ([10]).

Eerbied voor het wezen en de doelstellingen van de huwelijksdaad

11. De daden waarbij de echtgenoten zich innig en kuis verenigen en waardoor het menselijk leven wordt overgedragen, zijn, zoals het jongste concilie dit heeft geformuleerd, **zedelijk goed en edel** ([11]). Zij houden niet op gewettigd te zijn, wanneer men mag verwachten, dat zij door oorzaken die buiten de wil van de echtgenoten liggen onvruchtbaar zullen zijn, omdat zij er immers op gericht blijven de vereniging van de echtgenoten tot uitdrukking te brengen en te versterken. De ervaring leert trouwens, dat in feite niet iedere echtelijke ontmoeting tot nieuw leven leidt. Want God heeft in zijn wijsheid de natuurlijke wetten en perioden van de vruchtbaarheid zo

(9) Vgl. hl. Thomas, *Sum. Theol.* I-II, q. 94, a, 2.
(10) Vgl. Vaticanum II, past. const. *Gaudium et spes,* nn. 50-51, A.A.S. 58 (1968), blz. 1070-1073.
(11) Vgl. *t.z.p.,* n. 49, A.A.S. 58 (1966), blz. 1070.

vastgesteld, dat deze reeds vanuit zichzelf tussenpozen doen ontstaan tussen de opeenvolgende geboorten. Evenwel, wanneer de Kerk de mensen aanspoort de voorschriften van de natuurwet in acht te nemen, die zij door haar onafgebroken onderricht uitlegt, dan leert zij, dat **welke huwelijksdaad ook** open moet blijven voor de overdracht van het menselijk leven ([12]).

Twee onlosmakelijke aspekten : een-wording en voortplanting

12. Deze leer, die door het kerkelijk leergezag herhaaldelijk is uiteengezet, berust op de onverbrekelijke band, die God heeft vastgesteld en die de mens niet uit eigen beweging kan breken, tussen de beide betekenissen die in de huwelijksdaad liggen besloten : eenwording en voorplanting.

Immers, terwijl de huwelijksdaad man en vrouw op de meest innige wijze verenigt, stelt zij hen door haar innerlijke struktuur in staat om nieuw leven te verwekken, volgens de wetten die in de natuur zelf van de man en van de vrouw staan geschreven. Alleen wanneer deze beide wezenlijke aspekten, namelijk de een-wording en de voortplanting, bewaard blijven, behoudt de huwelijksdaad ten volle haar zin van wederzijdse en echte liefde en haar gerichtheid op de zeer verheven roeping van de mens tot het ouderschap. Wij zijn van mening, dat de mens van onze tijd meer dan ooit in staat is om in te zien, hoezeer deze leer overeenstemt met de menselijke rede.

Trouw aan het plan van God

13. Men wijst er immers terecht op, dat een huwelijksdaad die aan de partner wordt opgedrongen zonder met zijn situatie en zijn rechtmatige verlangens rekening te houden geen echte daad van liefde is en bijgevolg in strijd is met de eisen van een juiste morele orde in de betrekkingen tussen de echtgenoten. Evenzo zal men, als men er goed over nadenkt, moeten erkennen, dat de daad van wederzijdse liefde die schade toebrengt aan het vermogen tot voortplanting van het leven, dat de goddelijke Schepper volgens biezondere wetten daarin heeft vastgelegd, in tegenspraak is zowel met het goddelijk plan waarnaar het huwelijk is gevormd als met de wil van de Oorsprong van het menselijk leven. Wanneer men gedeeltelijk, de betekenis en doelstelling eraan ontneemt, gaat men in tegen de natuur van de man en de vrouw en tegen beider innige band en daarmee is men tevens in strijd met het plan van God en zijn heilige wil. Wie echter de wetten van de voortplanting eerbiedigt, wanneer hij van het geschenk van de echtelijke liefde gebruik maakt, belijdt, dat hij geen heerser is over de bronnen van het leven, maar veeleer de dienaar van het plan dat door de Schepper is begonnen. Want

---

(12) Vgl. Pius XI, encycliek *Casti Connubii*, A.A.S. 22 (1930), blz. 560 ; Pius XII, toespraak *tot de deelnemers aan het kongres van de katolieke Italiaanse unie van verloskundigen*, A.A.S. 43 (1951), blz. 843.

evenmin als de mens in het algemeen een onbegrensd beschikkingsrecht heeft over zijn lichaam, heeft hij dat over zijn vermogen tot voortplanting als zodanig, en wel om een biezondere reden, aangezien dit naar zijn wezen gericht is op het verwekken van menselijk leven, waarvan God de oorsprong is. **Het leven van de mensen is heilig,** herinnerde onze voorganger Johannes XXIII, **daar het vanaf zijn allereerste begin de scheppende daad van God veronderstelt** ([13]).

Ongeoorloofde middelen ter geboortenregeling

14. Steunend op deze grondbeginselen van de menselijke en kristelijke huwelijksleer moeten wij dan ook opnieuw verklaren, dat de direkte onderbreking van het reeds begonnen voortplantingsproces, en vooral de rechtstreeks gewilde abortus, ook als deze om terapeutische redenen wordt verricht, als geoorloofd middel ter geboortenregeling geheel en al te verwerpen is ([14]).

Evenzo moet, zoals het kerkelijk leergezag herhaaldelijk heeft verklaard, de rechtstreekse, hetzij blijvende hetzij tijdelijke, sterilizatie van de man of van de vrouw worden veroordeeld ([15]).

Is evenzo te verwerpen elke handeling die zich, hetzij voorafgaande aan de huwelijksgemeenschap, hetzij tijdens de voltrekking ervan, hetzij bij het verloop van haar natuurlijke gevolgen, het verhinderen van de voortplanting ten doel zou stellen of als middel zou aanwenden ([16]). En om deze opzettelijk van hun vruchtbaarheid beroofde huwelijksdaden te rechtvaardigen, mag men niet als geldige reden het beginsel aanvoeren, dat een geringer kwaad te verkiezen is; en evenmin dat deze daden één geheel zouden vormen met de vooraf-

---

(13) Vgl. encycliek *Mater et magistra*, A.A.S. 53 (1961), blz. 447.

(14) Vgl. *Catech. Rom. Conc. Trid.*, deel II, hfdst. VIII ; Pius XI, encycliek *Casti Connubii*, A.A.S. 22 (1930), blz. 562-564 ; Pius XII, toespraak *tot de Italiaanse medisch-biologische unie van de heilige Lukas : Discorsi e Radiomessaggi di S.S. Pio XII*, VI, blz. 191-192 ; *tot de deelnemers aan het kongres van de katolieke Italiaanse unie van verloskundigen*, A.A.S. 43 (1951), blz. 842-843 ; *tot de deelnemers aan het kongres van de* Fronte della Famiglia *en tot de bond van de grote gezinnen*, A.A.S. 43 (1951), blz. 857-859 ; Johannes XXIII, encycliek *Pacem in terris*, A.A.S. 55 (1963), blz. 259-260 ; Vaticanum II, past. const. *Gaudium et spes*, n. 51, A.A.S. 58 (1966), blz. 1072.

(15) Vgl. Pius XI, encycliek *Casti Connubii*, A.A.S. 22 (1930), blz. 565 ; *dekreet van het Heilig Officie* van 22 febr. 1940, A.A.S. 32 (1940), blz. 73 ; Pius XII, toespraak *tot de deelnemers aan het kongres van de katolieke Italiaanse unie van verloskundigen*, A.A.S. 43 (1951), blz. 843-844 ; *tot het 7e kongres van de internationale vereniging van hematologie*, A.A.S. 50 (1958), blz. 734-735.

(16) Vgl. *Catech. Rom. Conc. Trid.*, deel II, hfdst. VIII ; Pius XI encycliek *Casti Connubii*, A.A.S. 22 (1930), blz. 559-561 ; Pius XII, toespraak *tot de deelnemers aan het kongres van de katolieke Italiaanse unie van verloskundigen*, A.A.S. 43 (1951), blz. 843 ; *tot het 7e kongres van de internationale vereniging van hematologie*, A.A.S. 50 (1958), blz. 734-735 ; Johannes XXIII, encycliek *Mater et magistra*, A.A.S. 53 (1961), blz. 447.

gaande of nog volgende vruchtbare daden en zo met deze zouden delen in één en dezelfde morele goedheid. Want al kan het in werkelijkheid soms geoorloofd zijn een geringer moreel kwaad toe te laten om een groeter kwaad te vermijden of om een hoger goed te bevorderen ([17]), nooit is het echter geoorloofd, zelfs niet om zeer ernstige redenen, het kwade te doen, opdat het goede daaruit zou volgen : ([18]) dat wil zeggen, dat men niet positief mag willen, wat in zijn wezen een overtreding van de morele orde betekent en dus mensonwaardig is, ook al bedoelt men daarmee het welzijn van het individu, van het gezin of van de maatschappij te verdedigen en te bevorderen. Het is dus een volkomen dwaling te menen, dat de opzettelijk van haar vruchtbaarheid beroofde en daarmee van binnen uit onbetamelijke huwelijksdaad krachtens het geheel van een vruchtbaar huwelijksleven zou kunnen worden goedgevonden.

Geoorloofdheid van de terapeutische middelen

15. De Kerk acht evenwel het gebruik van de terapeutische middelen die voor de genezing van de ziekten van het lichaam noodzakelijk zijn volstrekt niet ongeoorloofd, zelfs niet wanneer men kan voorzien, dat deze tot verhindering van de voortplanting zullen leiden, mits deze verhindering, om welke reden ook, maar niet rechtstreeks wordt beoogd ([19]).

Geoorloofdheid om zijn toevlucht te nemen tot de onvruchtbare perioden

16. Tegen deze leer van de Kerk inzake de huwelijksmoraal werpt men heden ten dage echter op, zoals wij hierboven hebben aangegeven (n. 3), dat het een recht en een plicht is van de menselijke rede om de krachten die de irrationele natuur haar aanbiedt te bedwingen en ze te ordenen op een doel dat met het menselijk welzijn overeenstemt. Welnu, sommigen vragen zich af, of het, wat het onderhavig probleem aangaat, in heel wat gevallen niet redelijk zou zijn om een kunstmatige geboortenregeling toe te passen, wanneer rust en harmonie van het gezin daardoor beter worden gewaarborgd en wanneer daardoor passender voorwaarden worden verkregen voor de opvoeding van de reeds geboren kinderen. Op deze vraag dient duidelijk te worden geantwoord : de Kerk is de eerste om het gebruik van het menselijk verstand toe te juichen en aan te bevelen bij een aktiviteit die de met rede begaafde mens zo nauw met zijn Schepper verbindt; maar zij verklaart, dat dit dient te geschieden met eerbiediging van de door God ingestelde orde.

---

(17) Vgl. Pius XII, toespraak *tot de deelnemers aan het 5e nationaal kongres van de Italiaanse katolieke juristenbond,* A.A.S. 45 (1953), blz. 798-799.
(18) Vgl. *Rom.* 3, 8.
(19) Vgl. Pius XII, toespraak *tot de deelnemers aan het 26e kongres georganiseerd door de Italiaanse vereniging van urologie,* A.A.S. 45 (1953), blz. 674-675 ; *tot het 7e kongres van de internationale vereniging van hematologie,* A.A.S. 50 (1958), blz. 734-735.

Wanneer de lichamelijke of geestelijke situatie van de echtgenoten of uiterlijke omstandigheden dus rechtmatige redenen geven om de opeenvolgende geboorten met langdurige tussenpozen te doen plaatsvinden, dan is het de echtgenoten volgens de leer van de Kerk geoorloofd om rekening te houden met de natuurlijke perioden die aan de voortplantingsfunkties inherent zijn, teneinde slechts in de onvruchtbare perioden huwelijksomgang te hebben en de geboorten daardoor zo te regelen, dat de zedenleer die wij zojuist hebben uiteengezet geen geweld wordt aangedaan ([20]).

De Kerk blijft zichzelf in haar leer getrouw, wanneer zij het voor de echtgenoten geoorloofd oordeelt om rekening te houden met de onvruchtbare perioden en wanneer zij als steeds ongeoorloofd het gebruik verwerpt van middelen die rechtstreeks tegen de conceptie ingaan, ook al wordt deze laatste handelwijze ingegeven door motieven die eerlijk en ernstig kunnen schijnen. In werkerlijkheid bestaat er tussen deze twee gevallen een wezenlijk verschil : in het eerste geval maken de echtgenoten op rechtmatige wijze gebruik van de natuurlijke ordening; in het andere geval beletten zij het natuurlijk verloop van de voortplantingsorde. Ook al kan men niet ontkennen, dat de echtgenoten in beide gevallen met uitdrukkelijke wederzijdse instemming en om aanvaardbare redenen verdere kinderen willen uitsluiten en zekerheid proberen te krijgen, dat er geen kinderen meer zullen worden geboren, niettemin dient men tegelijk toe te geven, dat de echtgenoten zich alleen in het eerste geval, zo dikwijls als een nieuwe zwangerschap om rechtmatige redenen ongewenst is, in de vruchtbare perioden van huwelijksomgang weten te onthouden, terwijl zij daarentegen in de onvruchtbare perioden huwelijksomgang hebben om elkaar hun liefde te bewijzen en hun beloften van trouw te beschermen; door zo'n gedrag leveren zij het bewijs van een waarachtig en volkomen eerlijke liefde.

Ernstige gevolgen van de metoden
er kunstmatige geboorten regeling

17. Een weldenkend mens kan zich er nog beter van overtuigen, dat de leer die de Kerk op dit gebied voorstaat waar is, wanneer hij zijn aandacht richt op de gevolgen van de middelen en metoden ter kunstmatige geboortenregeling. Laat hij op de eerste plaats eens overwegen, welk een brede en gemakkelijke weg deze handelwijze zou kunnen openstellen voor de huwelijksontrouw of voor het algemeen zedenverval. Er is werkelijk geen grote ervaring nodig om de menselijke zwakheid te kennen en om te begrijpen, dat de mensen — en vooral de jeugd, zo kwestbaar op het punt van hartstochten — aansporing nodig hebben om aan de zedenwet trouw te blijven en dat het noodlottig is hun een gemakkelijke weg te wijzen om deze wet te overtreden. Het valt ook te vrezen, dat de man, wanneer hij aan

(20) Vgl. Pius XII, toespraak *tot de deelnemers aan het kongres van de Italiaanse unie van verloskundigen,* A.A.S. 43 (1951), blz. 846.

het gebruik van deze anticonceptionele middelen gewend is geraakt, de eerbied voor zijn vrouw verliest, haar zonder zich om haar lichameljk en geestelijk evenwicht te bekommeren tot een middel ter egoïstische bevrediging van zijn hartstocht maakt en haar niet meer als zijn geëerbiedigde en geliefde levensgezellin beschouwt.

Laat hij er bovendien eens goed over nadenken, welk een gevaarlijk wapen men op die wijze in handen legt van een burgerlijke overheid die zich niets aan de voorschriften van de moraal gelegen zou laten liggen. Wie zou de regering kunnen veroordelen die ter oplossing van de nationale problemen het middel aangrijpt dat voor de echtgenoten als geoorloofd is erkend om hun gezinsproblemen op te lossen ? Wie zou de burgerlijke overheid ervan kunnen weerhouden de meest doeltreffend gebleken anticonceptionele metode te bevorderen, ja voor allen verplichtend te stellen zo dikwijls zij dit noodzakelijk acht ? Door de moelijkheden te willen ontlopen die individu, gezin en maatschappij bij het naleven van de goddelijke wet ontmoeten, zou men op die manier aan de willekeur van de burgerlijke overheid een vrijbrief geven om zich met de meest persoonlijke en intieme sfeer van de echtgenoten te bemoeien.

Als wij de plicht om het leven door te geven niet aan de willekeur van de mensen willen overlaten, dan dienen wij dus ook noodzakelijk te erkennen, dat er aan de macht die de mens over zijn eigen lichaam en de natuurlijke funkties ervan kan bezitten grenzen zijn gesteld die men niet mag overschrijden; grenzen die geen mens mag schenden, of hij nu partikulier is of met openbaar gezag bekleed. Deze grenzen worden om geen andere reden gesteld dan om de eerbied die aan het hele menselijk lichaam en aan de natuurlijke funkties ervan verschuldigd is, volgens de beginselen die wij hierboven hebben vermeld en volgens het juiste begrip van het zogenaamde totaliteitsbeginsel dat onze voorganger Pius XII heeft uiteengezet ([21]).

De Kerk waarborg van de echte menselijke waarden

18. Het valt te voorzien, dat deze traditionele leer wellicht niet door allen gemakkelijk zal worden aanvaard, aangezien al te veel stemmen een geluid laten horen dat, nog versterkt door de moderne kommunikatiemiddelen, met de stem van de Kerk in wanklank staat. De Kerk echter, die zich er niet over verwondert, dat zij precies als haar goddelijke Stichter **tot een teken is dat weersproken wordt** ([22]), doet daarom nog geen afstand van de haar opgelegde taak om de gehele zedenwet, zowel de natuurlijke als de evangelische, nederig en ferm te verkondigen.

---

(21) Vgl. de toespraak *tot de deelnemers aan het 26e kongres georganiseerd door de Italiaanse vereniging van urologie,* A.A.S. 45 (1953), blz. 674-675 ; *tot oogspecialisten over de overplanting van menselijke weefsels,* A.A.S. 48 (1956), blz. 461-462.

(22) Vgl. *Lk.* 2, 34.

Omdat het niet de Kerk is die deze beide wetten heeft ingesteld, heeft zij er niet over te beslissen, maar slechts hun behoedster en tolk te zijn, en het zal haar nooit mogelijk zijn om tot geoorloofd te verklaren, wat in werkelijkheid ongeoorloofd is, omdat het naar zijn wezen steeds ingaat tegen het waarachtig welzijn van de mens.

De Kerk is er zich volledig van bewust, dat zij door de huwelijksmoraal in haar totaliteit te beschermen, bijdraagt tot de opbouw van een autentiek menselijke kultuur; bovendien spoort zij de mens aan om zich niet aan zijn verantwoordelijkheden te onttrekken door zich aan technische middelen over te geven; en daarmee waarborgt zij de waardigheid van de echtgenoten. Door deze handelwijze toont de Kerk, in trouw aan het voorbeeld en de leer van goddelijke Verlosser, dat zij de mensen een oprechte en edelmoedige liefde toedraagt en hen reeds op hun aardse tocht poogt te helpen **om als zonen deel te hebben aan het leven van de levende God, Vader van alle mensen** ([23]).

III. RICHTLIJNEN VOOR DE PASTORAAL

De Kerk, 'moeder en leermeesteres'

19. Onze woorden zouden de gedachte en zorg van de Kerk, moeder en leermeesteres van alle volkeren, niet volledig weergeven, als zij de mensen, na hen te hebben aangespoord om de goddelijke huwelijkswet te onderhouden en na te leven, geen steun zou geven bij een eerkelijke geboortenregeling in de moeilijke levensomstandigheden die in onze tijd op de gezinnen en landen drukken. De Kerk kan tegen de mensen immers geen andere houding aannemen dan haar goddelijke Verlosser : zij kent hun zwakheid, zij heeft medelijden met de menigte, zij neemt de zondaars op ; maar zij kan er niet van afzien de wet te onderwijzen die uiteindelijk specifiek is voor een menselijk leven dat tot zijn oorspronkelijke waarheid is teruggebracht en door de Geest van God wordt geleid ([24]).

Mogelijkheid om de goddelijke wet na te leven

20. De leer van de Kerk over de geboortenregeling, die niets anders dan de goddelijke wet verkondigt, zal zonder twijfel aan velen niet alleen moeilijk, maar zelfs onmogelijk in praktijk te brengen schijnen. Zeker, zoals alle grote waarden die edel en belangrijk zijn, vergt deze wet van de individuele mens, van het gezin en van de gemeenschappen een vast voornemen en veel inspanning. Ja, zij zou niet na te leven zijn, als Gods genade, die de goede wil van de mensen steunt en sterkt, niet te hulp kwam. Maar als men de zaak nauwkeurig overweegt, zal men zeker inzien, dat deze inspanning de mens adelt en de maatschappij ten goede komt.

---

(23) Vgl. Paulus VI, encycliek *Populorum progressio*, n. 21, A.A.S. 59 (1967), blz. 268.
(24) Vgl. *Rom.* 8.

Zelfbeheersing

21. Een juiste en eerlijke geboortenregeling eist van de echtgenoten op de allereerste plaats, dat zij een diepgaand inzicht in de echte waarden van het leven en van het gezin bezitten en zich een volmaakte zelfbeheersing aanleren. Willen rede en vrije wil de natuurlijke drift bedwingen, dan is ongetwijfeld een ascese nodig om de liefdesuitingen die specifiek zijn voor het huwelijksleven volledig te regelen; dat is met name vereist, wanneer men de periodieke onthouding toepast. Maar verre van de liefde der echtgenoten te schaden, geeft deze zelfbeheersing, graadmeter van de kuisheid, haar juist een grotere menselijke waarde. Zij vraagt zeker een voortdurende krachtsinspanning, maar door haar heilzame werking brengen de echtgenoten zichzel volledig tot ontplooiing en verrijken zij zich met geestelijke waarden : zij schenkt het huisgezin rijke vruchten van rust en vrede en helpt ook moeilijkheden van andere aard op te lossen ; zij bevordert de zorg en attentie van de echtgenoten voor elkaar, helpt hen het egoïsme uit te bannen, dat met echte liefde onverenigbaar is, en brengt hen tot verantwoordelijkheidsgevoel. Zij geeft de ouders ten slotte een dieper en doeltreffender invloed bij de opvoeding van de kinderen, terwijl de jongere en oudere kinderen met het klimmen der jaren de echte menselijke waarden leren waarderen en hun geestelijke en zintuiglijke vermogens kalm en evenwichtig ontwikkelen.

Een klimaat scheppen dat de kuisheid bevordert

22. Wij grijpen de gelegenheid aan om de opvoeders en allen die verantwoordelijkheid dragen voor het algemeen welzijn van de maatschappij op de noodzaak te wijzen om een klimaat te scheppen dat gunstig is voor de kuisheid, dat wil zeggen voor de overwinning van de waarachtige vrijheid op de ongebondenheid door een volkomen eerbiediging van de morele orde.

Alles wat in de moderne kommunikatiemiddelen de zinnen prikkelt en de zedenverwildering voedsel geeft en evenzo elke vorm van pornografie, elke obscene voorstelling dient openlijk en eenstemmig te worden veroordeeld door al degenen die zorg dragen voor de vooruitgang van de beschaving en voor de bescherming van de hoogste geestelijke waarden. Want het zou verkeerd zijn te proberen deze ontaardingen te rechtvaardigen met artistieke of wetenschappelijke motieven ([25]), of met een beroep op de vrijheid die de burgerlijke overheid op dit gebied mogelijk toestaat.

Beroep op de burgerlijke overheid

23. Zo willen wij ons dan wenden tot de regeerders van de landen, omdat voornamelijk zij immers voor het algemeen welzijn verant-

(25) Vgl. Vaticanum II, decr. *Inter mirifica*, nn. 6-7, A.A.S. 56 (1964), blz. 147.

woordelijk zijn en zoveel voor de bescherming van de goede zeden vermogen : laat niet toe, dat de zedelijkheid van uw volkeren zich ooit verlaagt; verzet u er absoluut tegen dat in het gezin, de oercel van de maatschappij ,op legale wijze gebruiken ingang kunnen vinden die tegen de natuurlijke en goddelijke wet ingaan. Want het probleem van de bevolkingsgroei kan en moet door de burgerlijke overheid op een andere wijze worden opgelost : namelijk door een vooruitziende gezinspolitiek en een verstandige opvoeding van de volkeren, waarbij de zedenwet en de vrijheid van de burgers zijn gewaarborgd.

Zeker, wij weten heel goed, hoe groot de moeilijkheden zijn waarin de burgerlijke overheden door deze zaak worden gebracht, met name in de ontwikkelingslanden. Wij van onze kant hebben hun gerechtvaardigde zorgen gepeild en daaraan onze encycliek **Populorum progressio** gewijd. Maar met onze voorganger Johannes XXIII herhalen wij thans : **deze problemen... dienen zo opgelost te worden, dat men geen middelen of metoden toepast die in strijd zijn met de menselijke waardigheid; metoden die alleen een zuiver materialistische opvatting van de mens en het menselijk leven durft voorstellen. Wij zijn van mening, dat deze kwestie alleen kan worden opgelost door een sociaal-ekonomische ontwikkeling die de werkelijke menselijke waarden, zowel van het individu als van de hele gemeenschap, respekteert en bevordert** ([26]). Zonder een ernstige onrechtvaardigheid te begaan, kan men de goddelijke Voorzienigheid dus niet verantwoordelijk stellen voor wat daarentegen schijnt voort te komen uit een gebrek aan inzicht bij de regeringen, uit een onvoldoende gevoel voor sociale rechtvaardigheid, uit een egoïstische opeenhoping van de rijkdom, of uit een slordige verwaarlozing van het werk en de offers waardoor het volk met al zijn kinderen op een hoger levensniveau zou kunnen worden gebracht ([27]). Het is te wensen, dat alle verantwoordelijke overheden met vernieuwde krachten aan het werk gaan — zoals sommigen van hen al op zo'n voortreffelijke wijze doen. En dat de wederzijdse hulpverlening tussen alle leden van de grote mensenfamilie niet mag afnemen : hier ligt naar onze mening een bijna onbegrensd gebied braak voor het werk van de grote internationale organizaties.

Tot de wetenschapsmensen

24. Vervolgens willen wij een bemoedigend woord richten tot de wetenschapsmensen, die **een aanzienlijke bijdrage kunnen leveren tot het welzijn van huwelijk en gezin en tot de gewetensvrede, als zij in team-work de verschillende kondities die bevorderlijk zijn voor de eerbare ordening van een menswaardige voortplanting duidelijker trachten te verhelderen** ([28]). Want' — zoals Pius XII dit al eerder

---

(26) Encycliek *Mater et magistra,* A.A.S. 53 (1961), blz. 447.
(27) Vgl. encycliek *Populorum progressio,* nn. 48-55, A.A.S. 59 (1967), blz. 281-284.
(28) Vaticanum II, past. const. *Gaudium et spes,* n. 52, A.A.S. 58 (1966), blz. 1074.

heeft gevraagd — het is vóór alles gewenst, dat de medische wetenschap erin slaagt een eerlijke geboortenregeling mogelijk te maken door een voldoende zekere grondslag die op de waarneming van de natuurlijke cycli berust ([29]). Op die wijze zullen de geleerden, en vooral de katolieke, met de feiten in de hand kunnen aantonen, dat de zaak er precies zo voorstaat als de Kerk leert, namelijk **dat er geen echte tegenspraak kan bestaan tussen de goddelijke wetten inzake het doorgeven van het leven en de zorg voor een waarachtige huwelijksliefde** ([30]).

Tot de kristelijke gehuwden

25. Thans richten wij het woord dan in het biezonder tot onze zonen en dochters en vooral tot hen die God ertoe roept om Hem in het huwelijk te dienen. Want terzelfdertijd als de kerk de onveranderlijke eisen van de goddelijke wet overlevert, verkondigt zij het heil en opent zij in de sakramenten de wegen van de genade waardoor de mens tot een nieuw schepsel wordt gemaakt dat in liefde en waarachtige vrijheid aan het hemels plan van de Schepper en en waarachtige vrijheid aan het hemels plan van de Schepper en Verlosser kan beantwoorden en het juk van Kristus zacht kan vinden ([31]).

De kristelijke gehuwden dienen dus bescheiden aan haar stem gevolg te geven en zich te herinneren, dat hun roeping tot kristelijk leven, met het doopsel aangevangen, door het sakrament van het huwelijk duidelijker gestalte heeft gekreben en is bevestigd. Want daardoor **worden zij gesterkt en als het ware geconsakreerd** om hun plichten trouw te vervullen, om hun roeping tot haar volmaakste vorm te verwerkelijken en om voor de wereld het kristelijk getuigenis af te leggen dat hun eigen is ([32]). Want de Heer vertrouwt hun de taak toe om de mensen de heiligheid en mildheid te laten zien van de wet die hun wederzijdse liefde verbindt aan hun samenwerking met de liefde van God, de Maker van het menselijk leven.

Wij willen hier overigens geenszins de soms zware moeilijkheden verdoezelen waarop het leven van de kristelijke gehuwden stuit : want voor hen, zoals voor ieder van ons, **is de poort nauw en de weg, die naar het leven voert, smal** ([33]). Maar de hoop op dit leven moet hun weg helder verlichten, terwijl zij zich moedig inspannen om **bezonnen, rechtvaardig en vroom te leven in deze tijd** ([34]), terdege beseffend, dat **de wereld die wij zien voorbij gaat** ([35]).

---

(29) Toespraak *tot het kongres van de* Fronte della Famiglia *en tot de bond van grote gezinnen,* A.A.S. 43 (1951), blz. 859.
(30) Vaticanum II, past. const. *Gaudium et spes,* n. 51, A.A.S. 58 (1966), blz. 1072.
(31) Vgl. *Mt.* 11, 30.
(32) Vgl. Vaticanum II, past. const. *Gaudium et spes,* n. 48, A.A.S. 58 (1966), blz. 1067-1069 ; dogm. const. *Lumen gentium,* n. 35, A.A.S. (1965), blz. 40-41.
(33) *Mt.* 7, 14 ; vgl. *Hebr. 12, 11.*
(34) Vgl. *Tit.* 2, 12.
(35) Vgl. *1 Kor.* 7, 31.

Laten de gehuwden de hun toegemeten moeiten daarom in vreugde aanvaarden, gesterkt door het geloof zowel als door die hoop **die niet wordt teleurgesteld, want Gods liefde is in ons hart uitgestort door de Heilige Geest die ons werd geschonken** ([36]) ; laten zij in aanhouden gebed de goddelijke hulp afsmeken en laten zij vooral genade en liefde putten uit de eeuwige bron van de eucharistie. Wanneer zij echter nog in de zonde gevangen liggen, laten zij dan niet wanhopen, maar nederig en volhardend hun toevlucht zoeken bij Gods barmhartigheid, die in het boetesakrament overvloedig wordt verleend.

Op die wijze zal hun huwelijksleven de volheid kunnen bereiken die de apostel aldus heeft beschreven : **Mannen, hebt uw vrouwen lief, zoals Kristus de Kerk heeft liefgehad (...). Op dezelfde wijze moeten de mannen hun vrouwen liefhebben als hun eigen lichaam. Wie zijn vrouw bemint, bemint zichzelf. Niemand heeft ooit zijn eigen vlees gehaat; integendeel, hij voedt en koestert het. En zo doet Kristus met de Kerk. Dit geheim heeft een diepe zin. Ik voor mij betrek het op Kristus en de Kerk. Hoe dit ook zij, ieder van u moet zijn vrouw beminnen als zichzelf en de vrouw moet ontzag hebben voor haar man** ([37]).

Gezinsapostolaat

26. Onder de vruchten die tot rijping komen, wanneer de goddelijke wet met een edelmoedige wilsinspanning wordt onderhouden, is de meest kostbare wellicht die, dat de echtgenoten niet zelden ook anderen in hun ervaringen willen laten delen. Aldus wordt in het brede gamma van de roeping der leken een nieuwe en zeer belangrijke vorm van apostolaat ingevoegd waarbij de mensen van gelijke situatie elkaar te hulp komen : de gehuwden vervullen zelf hun apostolische taak jegens de overige gehuwden, die zij leiding geven. Onder al de vormen van kristelijk apostolaat lijkt deze heden ten dage wel een van de meest geschikte ([38]).

Tot de artsen en het personeel van de gezondheidszorg

27. Wij hebben eveneens een zeer hoge achting voor het medisch personeel en dat van de gezondheidszorg. die in de uitoefening van hun beroep veeleer trouw proberen te blijven aan de hogere eisen van hun kristelijke roeping dan aan welk menselijk belang ook. Laten zij standvastig steeds die oplossingen blijven voorstaan die met het geloof en de rechte rede in overeenstemming zijn en laten

(36) *Rom.* 5, 5.
(37) *Ef.* 5, 25, 28-29, 32-33.
(38) Vgl. Vaticanum II, dogm. const. *Lumen gentium,* nn. 35 en 41, A.A.S. 57 (1965), blz. 40-45 ; past. const. *Gaudium et spes,* nn. 48-49, A.A.S. 58 (1966), blz. 1067-1070 ; decr. *Apostolican actuositatem,* n. 11, A.A.S. 58 (1966), blz. 847-849.

zij ernaar streven deze in hun milieu te doen aanvaarden en eerbiedigen. Laten zij het bovendien als een beroepsplicht beschouwen zich de kennis die op dit netelig terrein noodzakelijk is volledig eigen te maken, opdat zij de gehuwden die hun om raad komen vragen een goede voorlichting kunnen geven en de juiste weg kunnen tonen, zoals terecht van hen mag worden verlangd.

Tot de priesters

28. Priesters, geliefde zonen, die door uw gewijd ambt raadgever en geestelijk leidsman bent van de individuele mensen zowel als van de gezinnen, van een groot vertrouwen vervuld richten wij ons thans tot u. Want het is uw eerste taak — wij spreken in het biezonder tot diegenen onder u die de moraalteologie onderwijzen — om de leer van de Kerk over het huwelijk volledig en duidelijk uiteen te zetten. In de uitoefening van uw ambt zult u de eersten zijn om het voorbeeld te geven van de eerlijke gehoorzaamheid die men zowel innerlijk als uiterlijk aan het kerkelijk leergezag verschuldigd is. U weet immers, dat het niet zozeer de bewijsvoering is die u tot deze gehoorzaamheid verplicht als wel het licht van de Heilige Geest, dat de herders van de Kerk bij de uitleg van de waarheid op een biezondere wijze bijstaat ([39]). En het is u evenmin onbekend, dat het voor de gewetensrust van de mensen en voor de eenheid van het kristenvolk van het hoogste belang is, dat op het gebied van geloof en zeden allen aan het leergezag van de Kerk gehoorzamen en een zelfde taal spreken. Daarom maken wij de dringende vermaning van de grote apostel Paulus tot de onze en doen opnieuw uit heel ons hart die beroep op u : **Broeders, bij de naam van onze Heer Jezus Kristus bezweer ik u : weest allen eensgezind, laat er geen verdeeldheid onder u zijn ; weest volkomen een van zin en een van gevoelen** ([40]).

29. Waar het evenwel een zeer verheven vorm van liefde jegens de mensen is om in niets afbreuk te doen aan Kristus' heilzame leer, dient dit toch steeds vergezeld te gaan van het geduld en de naastenliefde waarvan de Heer zelf in zijn spreken en handelen met de mensen het voorbeeld heeft gegeven. Niet gekomen om de wereld te veroordelen maar om haar te redden ([41]), is Hij onverzoenlijk geweest jegens de zonden, maar geduldig en barmhartig jegens de zondaars.

Laten de gehuwden,door hun moeilijkheden gekweld, in het woord en het hart van de priester daarom steeds de weerklank vinden van de stem en de liefde van onze Verlosser.

---

(39) Vgl. Vaticanum II, dogm. const. *Lumen gentium*, n. 25, A.A.S. 57 (1965), blz. 29-31.

(40) *1 Kor.* 1, 10.

(41) Vgl. *Joh.* 3, 17.

Spreekt vol vertrouwen, geliefde zonen, in de overtuiging, dat de Heilige Geest van God, op hetzelfde ogenblik dat Hij het leergezag bijstaat in de uiteenzetting van het rechte geloof, de harten van de gelovigen innerlijk verlicht en hen tot instemming uitnodigt. Toont de gehuwden de noodzakelijke weg van het gebed en bereidt hen erop voor om vaak en met groot geloof tot de sakramenten van de eucharistie en van de boete te naderen en zich nooit door hun zwakheid te laten ontmoedigen.

Tot de bisschoppen

30. Maar thans, aan het slot van deze encycliek, gaat onze aandacht eerbiedig en liefdevol uit naar u, geliefde en eerbiedwaardige broeders in het bisschopsambt, met wie van nabij de zorgen voor het geestelijk welzijn van het volk van God delen. Tot u allen richten wij dit dringend verzoek, dat u uw priesters, de medewerkers in het heilig dienstwerk, en uw gelovigen voorgaat bij het ijverig en nooit aflatend werk voor de bescherming van het huwelijk en de verdediging van de heiligheid ervan, opdat het huwelijksleven steeds meer zijn menselijke en kristelijke volheid mag bereiken. Beschouwt deze taak als de voornaamste verantwoordelijkheid die u in deze tijd is toevertrouwd. Want zij vraagt, zoals u maar al te goed weet, een doelbewuste koördinering van de pastoraal op alle gebieden van de menselijke aktiviteit, op ekonomisch zoals op kultureel en op sociaal terrein : alleen de gelijktijdige vooruitgang op al deze gebieden kan het leven van ouders en kinderen in het gezin niet alleen draaglijker, maar ook gemakkelijker en blijder maken en de menselijke samenleving broederlijker en vredelievender, in volledige trouw aan het plan van God met de wereld.

Laatste oproep

31. Eerbiedwaardige broeders, zeer geliefde zonen en u allen, mensen van goede wil, groot is het werk van opvoeding, vooruitgang en liefde waartoe wij u hierbij oproepen, steunend op de onwankelbare leer van de Kerk, waarvan de opvolger van Petrus samen met zijn broeders in het katoliek bisschopsambt de getrouwe behoeder en tolk is. Inderdaad een groot werk, dat, daarvan zijn wij ten diepste overtuigd, zowel de wereld als de Kerk ten goede komt, omdat de mens het ware geluk, waar hij met heel zijn wezen naar streeft, immers slechts kan vinden, wanneer hij de wetten onderhoudt die door de hoogste God in zijn natuur zijn geschreven en die hij verstandig en liefdevol moet naleven. Over dit geweldige werk, alsmede over u allen en vooral over de gehuwden smeken wij van de allerheiligste en allerbarmhartigste God de overvloed van hemelse genaden af, als onderpand waarvan wij u gaarne onze apostolische zegen verlenen. Gegeven te Rome, bij de Sint Pieter, 25 juli 1968, op het feest van de heilige apostel Jakobus, in het zesde jaar van ons pontifikaat.

PAUS PAULUS VI.

Bisschoppelijke Verklaring

BETEKENIS VAN DE ENCYCLIEK

Op 25 juli 1968, heeft paus Paulus VI de wereldrief **Humanae Vitae** gepubliceerd. Daarin spreekt hij zich uit na lange studie, gebed en beraad over een hoogst aktueel en diep-menselijk probleem : de eerbied voor het menselijk leven en het huwelijk. Vanzelfsprekend aanvaarden wij deze brief van de Heilige Vader met de passende eerbied en waardering, zoals hij hem geschreven heeft en in de zin die hij eraan heeft gegeven.

Wij sporen onze gelovigen en alle mensen van goede wil ten zeerste aan om dit belangrijk dokument in zijn geheel te lezen en er grondig over na te denken. Wij vragen dat zij zich individueel en gezamenlijk zouden toeleggen op het juiste begrip van deze leer. Zelden heeft een dokument van het kerkelijk leergezag zo levendige aandacht en, wat sommige punten betreft, zo uiteenlopende gevoelens opgewekt als de encycliek Humanae Vitae, en dit niet alleen bij de katolieken maar over gans de wereld. Bij een deel van de openhare mening komt de encycliek voor als een louter negatieve beslissing, die het gebruik van contraceptieven voor de geboortenregeling verwerpt. Feitelijk is het onderwerp dat in het pauselijk schrijven behandeld wordt, veel breder en positiever. Het brengt ons immers, in verband met het huwelijks- en gezinsleven, een totaliteitsopvatting van de mens, waarin twee positieve en essentiële uitzichten naar voren komen : de echtelijke liefde en het verantwoord ouderschap. De encycliek « is in de grond », volgens de woorden zelf van Paulus VI **(Toespraak tot de Bisschoppenkonferentie van Latijns-Amerika, 24 augustus 1968)**, « een pleidooi voor het leven ». Zij stelt de hoogste menselijke waarden in het licht. Elkeen dient deze waarheden met een biezondere eerbied te benaderen, terwijl de kristen ze ook voor God, zijn schepper en verlosser, dient te beschouwen.

Indien wij dieper op deze leer ingaan, dan zien wij dat de sleutelstelling gelegen is in de affirmatie dat « eenwording » en « voortplanting » twee niet van elkaar te scheiden aspekten uitmaken. Harmonische, echt menselijke huwelijksliefde en gerichtheid op vruchtbaarheid zijn immers twee onafscheidbare komponenten van het kristelijk huwelijk.

Het gaat om een gebied dat het diepste en het edelste in de mens raakt, vermits het huwelijk de totale verbintenis is tussen twee personen door een onherroepelijke wederzijdse overgave. Voor de kristenen is deze vereniging tevens een sakrament dat hun toe-

wijding aan Kristus bezegelt en hun getrouwheid waarborgt. Deze vereniging streeft naar een waarlijk « menselijke » vruchtbaarheid, dit wil zeggen een vruchtbaarheid die een personalitisch karakter draagt. Zij houdt dus rekening met alle hierbij betrokken elementen op psychologisch, ekonomisch, medisch, demografisch, sociaal vlak. Het geheel moet beschouwd worden in het raam van een zedenleer, die op de godsdienstige basis gegrondvest is. Volgens deze zedenleer, die de eerbied voor de persoon in zich opneemt en veredelt, dient het individueel geweten de algemene normen op te volgen, die de mens in zijn eigen menselijke existentie ontdekt en waarover de kristen het hoger licht aanvraardt dat de kerkelijke leer hem aanbrengt bij het verklaren van de Openbaring.

Het ware zeer te betreuren indien de lezers van de Wereldbrief deze fundamentele beschouwingen zouden verwaarlozen en alleen oog zouden hebben voor het tweede gedeelte van het dokument. Hoewel dit de noodzakelijke terapeutische middelen als geoorloofd erkent, en aanvaardt dat men, om ernstige redenen, zijn toevlucht neemt tot de periodieke onthouding, keurt het niettemin bepaalde metodes van geboortenregeling af.

Deze afkeuring door het opperste kerkelijk gezag houdt het katoliek geweten een gedragslijn voor, waarvan dus niemand het uiteraard verplichtend karakter kan ontkennen.

Deze richtlijnen ontslaan nochtans de bisschoppen niet van hun plicht om samen met hun priesters (Cfr. **Gaudium et Spes** nr. 43 al. 2 ; **Humanae Vitae** nr. 28), als herders op te treden, en dat in ht biezonder ten overstaan van deze gelovigen die zich door bepaalde eisen van de encycliek pijnlijk getroffen voelen.

LEERSTELLIGE DRAAGKRACHT VAN DE ENCYCLIEK EN PASTORALE ORIENTATIES

Uw bisschoppen geven zich duidelijk rekenschap van de moelijkheden welke vele gelovigen ondervinden. Deze gelovigen vragen zich af in hoever zij verplicht zijn de voorschriften die de paus heeft uitgevaardigd te aanvaarden en na te komen.

Dit is een probleem van algemene aard. Op het onderhavig geval moeten wij de beginselen toepassen die als normen gelden voor de interpretatie van de dokumenten van het kerkelijk leergezag inzake geloofsen zedenleer. Over dit punt brengen wij klassieke leer beknopt in herinnering (Cfr. **Lumen Gentium,** nr. 25).

1. Vooreest dient iedere kerkelijke leeruitspraak — ook die welke de toepassing van de evangelische levensregel in de zedelijke gedraging betreft — aanvaard te worden met de eerbied en de ontvankelijkheid, waarop het door Kristus ingestelde gezag rechtmatig

aanspraak mag maken. Zonder deze geest van openheid zou de kristelijke lezer niet tot een duidelijk inzicht in de voorgehouden leer kunnen komen.

2. Wanneer de paus **ex cathedra** spreekt of wanneer de bisschoppen met hem in gemeenschap verenigd, « bij het gezagvol onderricht omtrent geloof en zeden over één en hetzelfde leerpunt als definitief met elkaar overeenstemmen », « dan verkondigen zij op onfeilbare wijze de leer van Kristus », en is men verplicht deze definitie met geloofsgehoorzaamheid te aanvaarden (**Lumen Gentium,** nr. 25 B).

3. Indien wij evenwel niet voor een onfeilbare en dus onherroepelijke verklaring staan — en dat is meestal in een wereldbrief niet het geval en deze encycliek maakt er geen aanspraak op — dan zijn wij niet verplicht tot een onvoorwaardelijke en absolute instemming, zoals die vereist is voor een dogmatische definitie.

Doch zelfs wanneer de paus (of het rondom hem geschaarde bisschoppenkollege) geen gebruik maakt van de volheid van zijn leergezag, maar toch krachtens het hem toevertrouwde leerambt een uitspraak doet, dan nog vergen de uitgevaardigde leerstellingen uiteraard vanwege de gelovigen een instemming van de wil en het verstand, die op religieuze gronden gevestigd is en door de geest van het geloof ondersteund wordt (**Lumen Gentium,** nr. 25 A). Die instemming hangt dus niet zozeer af van de argumenten die in de verklaring aangehaald worden als wel van het godsdienstig motief waarop het gezag dat sakramenteel in de Kerk is ingesteld, een beroep doet.

4. Indien echter iemand, die ter zake kundig en bekwaam is om zich na een ernstig onderzoek voor God een stellig gefundeerd persoonlijk oordeel te vormen — wat steeds de nodige informatie veronderstelt — op bepaalde punten tot een ander besluit komt, dan is hij gerechtigd in deze zijn overtuiging te volgen. Hij moet nochtans steeds bereid blijven zijn onderzoek en bezinning eerlijk voort te zetten ([1]).

Zelfs in dat geval dient hij oprecht gehecht te blijven aan Kristus en zijn Kerk en het hoogste leergezag met eerbied te erkennen zoals de Conciliaire Konstitutie over de Kerk het voorhoudt (**Lumen Gentium** l.c., nr. 25 A). Hij moet er bovendien steeds op bedacht zijn het algemeen welzijn en het heil van zijn broeders niet te schaden door een ongezonde agitatie of, erger nog, door het beginsel van het gezag in opspraak te brengen.

5. Ten slotte kan het gebeuren, wanneer het gaat om de konkrete toepassing van bepaalde zedelijke voorschriften, dat sommige ge-

(1) Een gelijkaardige leer, die ook door Sint Thomas van Aquino wordt voorgehouden (Ia IIae q. 19, a. 5), vindt men terug in de Conciliaire Verklaringen over de Godsdienstvrijheid (Dign. Hum., n. 2 en 3).

lovigen ten gevolge van biezondere omstandigheden die zich als een konflikt tussen verplichtingen aan hen voordoen, zich loyaal in de onmogelijkheid achten deze voorschriften op te volgen. In dat geval vraagt de Kerk hun oprecht te zoeken naar een handelwijze die hun zal toelaten de gegeven normen na te leven. Indien zij daar niet onmiddellijk in slagen, moeten zij zich daarom niet van Gods liefde gescheiden achten.

x

x x

Wij zijn er ons van bewust dat in dergelijke omstandigheden een aantal elementen meespelen, waarmee een wijze zielzorg rekening moet houden.

1. Wij stellen vast dat de paus vanuit moreel standpunt geen bezwaren maakt tegen een redelijk gebruik van periodieke onthouding. In een aantal gevallen biedt deze aan de echtgenoten de gelegenheid tot een verantwoord ouderschap te komen en kan zij ertoe bijdragen om de levensharmonie van het gezin te bevorderen. De richtlijnen van de encycliek, wij hebben het reeds duidelijk gezegd, sluiten geenszins het gebruik van gewettigde terapeutische middelen uit.

2. Wij dienen eveneens vast te stellen dat bepaalde argumenten die door de officiële verklaring aangevoerd worden, hetzij uitgaande van de beginselen, hetzij wijzend op de gevolgen van de anticonceptionele praktijken, niet aan iedereen als overtuigend voorkomen, zonder dat men om die reden bij degenen die deze bewijskracht niet aanvoelen, een bewust streven naar egoïsme of louter genotzucht mag veronderstellen.

3. Wij erkennen dat volgens de traditionele leer de laatste praktische beslissing getroffen moet worden door een degelijk gevormd geweten, dat met al de door Gaudium et Spes aangegeven criteria rekening houdt (**Gaudium et Spes,** nr. 50, al. 2 ; nr. 51, al. 3). Het oordeel over de wenselijkheid om een nieuw leven te verwekken, behoort in laatste instantie aan de ouders toe, die zich voor God hierover moeten uitspreken.

4. Zonder zich aan te matigen de Staat de wet te stellen noch tegenover de afgescheiden broeders en de niet-gelovigen als rechter te willen optreden, beschouwt de Kerk het als haar plicht het geweten op familiaal en demografisch gebied voor te lichten. Zij eist echter voor al haar leden de werkelijke vrijheid op om volgens hun kristelijke overtuiging te leven.

5. De Kerk weet dat, in welke levenssituatie iemand zich ook moge bevinden, een echt kristelijke levenswijze een veeleisend opdracht is, en dat wij zonder Kristus' genade nooit in staat zullen zijn ze

uit te voeren. Het is ons aller plicht onze toevlucht te nemen tot de ascese, het gebed en de sakramenten en tot onze hemelse Vader met deemoedig vertrouwen de bede te richten : Uw wil geschiede... en vergeef ons onze schulden.

x
x x

Uit bekommernis om de hoge waarden van het menselijk leven en de huwelijksliefde veilig te stellen, heeft de Heilige Vader aan zijn gelovigen en aan de wereld deze brief gericht, waarvan hij de geweldige weerslag vooruit kende en die voor hem een angstwekkend gewetensprobleem betekende.

Uw bisschoppen sluiten zich aan bij deze oproep om het menselijk leven met heilige eerbied te omringen, de huwelijksliefde tussen de echtgenoten op een gelukkige wijze tot ontwikkeling te brengen en blijk te geven van een oprechte en wijze edelmoedigheid in de voortzetting van het leven. Zij zijn ervan overtuigd dat het beleven van deze waarden in de geest van het Evangelie en met de moed van de offervaardigheid, die in geen enkel kristelijk leven mag ontbreken, het bewijs zal leveren van hun kracht tot geestelijke verheffing en verrijking van het mens-zijn. Zij sporen de gelovigen en in het biezonder de gezinnen aan elkaar de steun van hun gebed en van hun veelvoudige dienstvaardigheid te verlenen, en in liefde en verdraagzaamheid het geweten van de anderen te eerbiedigen.

Samen met de paus nodigen zij al degenen uit, die door hun bekwaamheid aan de psychologische, wetenschappelijke of andere opzoekingen kunnen meewerken, hun inspanningen te verhogen om voor de steeds prangende problemen van de mensheid in haar groei en ontwikkeling, evewichtige oplossingen te vinden, die alle menselijke en kristelijke waarden volkomen eerbiedigen.

Mechelen, 30 augustus 1968.

235